

ISTRICA

Zapitajte se, da li ste izvršili prama svom listu, koji se bori za Vaše ideale, ono na što ste obvezani.

Svaki se narod mora brinuti i za najmanje dijelove svog organizma. Čuvajući svoje krajnje dijelove, čuva svoje prestraže, a time i svoju pozadinu. — Iz predavanja Milana Marjanovića.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

ALI SMEMO ŽIVETI?

Članek popularnoga praškoga časopisa »Nedělní list«, z dne 24. III. t. l., ki ga prinašamo v prevodu v celom obsegu:

»Svetovna vojna je prinesla Slovanom svobodo. Nastala je Poljska, Češkoslovaška, Slovenci in Hrvati so se spojili s Srbijo v Jugoslavijo. Samo eden slovanski narod nima svobode, to so Lužiški Srbi, najmanjši z velike slovanske družine.

Vkljub temu, da so Slovani s svetovno vojno mnogo pridobili, vendar le niso vsi Slovani svobodni. Nemislino na male manjšine, ki ne tvorijo kompaktne celote, ampak na celo veliko deželo, obljudeno s Slovani.

Gre za 600.000 Jugoslovanov, ki so pripadli po svetovni vojni Italiji in za 135 tisoč duš v Avstriji. Ti ne samo da nimajo svobode, oni nimajo celo niti najmanjših pravic.

Polnih 15% (2.190.000) vseh Jugoslovanov živi za mejami Jugoslavije. Od tega števila pripada skoraj polovica na manjšine. Preko milijon Jugoslovanov živi v Italiji, v Avstriji, v Madžarski, v Rumuniji, v Grčiji in v Albaniji, pa ne kot naseljeniki, ampak kot prvoselici, kajti njihovo ozemlje je pripadlo pri veliki preureditvi evropskega zemljevida po letu 1918 drugim državam.

Danes je najhujša usoda Slovanov v Italiji. Niti Lužiškimi Srbom pod hakenkrajclerskim režimom se ne godi tako slabo kot Slovcem in Hrvatom v Italiji.

Današnja državna meja med Jugoslavijo, Avstrijo in Italijo daleko ne odgovarja narodnostni meji. Položaj Jugoslovanov po svetovni vojni je bil najhujši izmed vseh, kajti je morala določiti svojo mejo ne samo proti poraženemu sovražniku, ampak tudi proti zavezniški velesili Italiji. Ko je namreč stopala Italija v vojno, so ji obljubila francoska, angleška in ruska vlada, da dobi po zmagi ne samo južno Tirolsko in Julijsko Krajino, ampak celo Dalmacijo z otoki!

President Wilson se ni čutil vezanega s to pogodbo in se je skliceval na program, zaradi katerega so stopile Združene države v vojno: samoodločba narodov.

Vendar se je odločnemu postopanju Italije posrečilo pozneje izvesti svoje zahteve.

Po dolgih pogajanjih in bolih je prišlo 12. novembra 1920 do italijansko-jugoslovanske pogodbe v Rapallu. Jugoslavija je bila v težki situaciji, kajti Italija je že imela voljaško zasodene vse kraje, za katere se je potegovala. V tej pogodbi se je sicer Italija odrekla Dalmacijo (z izjemo Zadra in otoka Lastova), toda vse ostalo ji je pripadlo. Tako je prišlo 600.000 Jugoslovanov pod žezlo italijanskega kralja.

Pri tej priliki moramo lojalno konstatirati, da je Italija izšla iz svetovne vojne najsilabša. Anglija in Francija sta si razdelili nemške kolonije in za Italijo jih ni ostalo.

Samo dejstvo, da je teh 600.000 Slovanov prišlo pod italijansko gospodstvo bi tako ne bolelo kot žalostni delež, ki je pripadel temu delu slovanske rase.

Dolžnosti napram manjšinam vežejo samo male države. Velesile ne zavezujejo. Medtem ko je dala Jugoslavija ne celim 5000 Italijanom v Dalmaciji vse pravice, nima 600.000 Jugoslovanov v Italiji nobenih pravic.

Jugoslovani v Italiji ne mejijo neposredno z Italijani, ampak z romanskim, italijanom precej sorodnim narodom Furlanom. Jugoslovani živijo kompaktno: v gorški pokrajini, kjer tvorijo 88% vsega prebivalstva, v tržaški pokrajini (40%), v puljski (55%) in v reški (70%). Poleg tega živi 40.000 Slovencev v videmski pokrajini (Udinu).

Italija kot velesila ni prevzela nobene obeze napram manjšinam, toda vkljub temu je obljubila po svojih politikih (kralj Viktor Emanuel III. Tiltoni, Giolitti, Sforza) italijanskim Slovanom popolno svobodo.

Tem obljubam je ostala Italija zvesta toda samo do leta 1923. Tega leta je namreč prišel na vlado Benito Mussolini. Od tega časa so Slovani v Italiji skoraj brezpravni pariji. Izdelana je bila t. zv. »šolska reforma«, ki je naenkrat odpravila vse jugoslovanske šole (840 razredov s 52.000 diaki in 800 učitelji). Danes nimajo Jugoslovani v Italiji niti ene šole!

Do leta 1923 so imeli Jugoslovani 5 poslancev v rimskem parlamentu. Se v prvem letu fašističnega režima so imeli dva poslance, priborjena vkljub krutem terorju, pri katerem so gorele jugoslovanske šole, narodni domi in cele vasi so se skrivale v gozdovih pred oboroženimi fašističnimi tolpmi. Danes nimajo Jugoslovani v Italiji nobenega poslanca. Da, celo nimajo niti nobenega župana, kajti leta 1926 je bila ukinjena samouprava in v celo občine je bil postavljen od vlade imenovani »podesta«. Jugoslovanski državni

ČEHOSLOVACI I JULIJSKA KRAJINA S PRAŠKE IZLOŽBE

Detalj s zložbe »Jugosloveni izvan granica«, koja je bila priredjena u Pragu i o kojoj smo opširno izvjestili u prošlim brojevima

NOVÉ PŘÍPOJENÁ ÚZEMÍ ZNAMENÁJÍ PRO NÁS NOVÉ PŘEDĚLY NAŠE SVOBODY. MY NE TRADICE NĀM OKRÁŽÍ S MĚNÍCÍ JAK VÝŠE. ŠITÍ TYTO PROBLEMY PŘÍ NESPELIVĚJŠÍ ZACHOVÁNÍ ÚSTANOVĚNÍ A MÍSTNÍCH ZVYKŮ. ...

ZADNJE NAŠE POSOJILNICE PROPADAJU

Posojilnica za ilirsko-bistriški okraj v likvidaciji

Reka, aprila 1935. — (Agis.) — Zadnje naše gospodarske organizacije, ki so bile steber napredka in dela našega človeka, zasti našega kmeta se pod razmer rušijo. Tako je tudi Posojilnica za ilirsko-bistriški okraj, ki je imela svoj sedež v Trnovem in ki je delovala nepretrgoma 40 let, zapadla v položaj, da je vodstvo prisiljeno napovedati likvidacijo. Že padeč Ljudske posojilnice, ki ima svoj sedež tudi v Trnovem in ki je že del časa v likvidaciji, je zadal okoličanom, zlasti malim in srednjim posestnikom, velikanski udarec. Težave pa, ki zajemajo vse gospodarstvo in ki prav za prav nikjer in nikomur ne prizanašajo, so tudi tu opravile svoj posel. Veliko so temu naglemu propadu pripomogle novo ustanovljene podružnice raznih italijanskih denarnih zavodov. Tako je delokrog omenjenih dveh naših posojilnic že takoj v začetku okupacije deloma prevzela podružnica banke »Banca della Venezia Giulia«, ki je imela svojo poslovalnico v Il. Bistrici do svojega propada. Nato pa je reška »Cassa di risparmio« ustanovila svojo podružnico tudi v Il. Bistrici, ki je skoro

popolnoma absorbirala vse bančne posle, zlasti trgovske in končno pritegnila nase tudi ostale. S tem pa je bil zadnji uničujoč udarec obema našima posojilnicama, ki sta se od naših sicer skoro najdelj vzdržali.

TRŽAČANI PRED SPECIJALNIM TRIBUNALOM

Pred izrednim sodiščem za zaščito države v Rimu so bili 12. aprila sojeni ti-le Tržačani: Herman Solieri, Marij Ervati (Horvat), Ivan Fafax, Jožef Simičič, Janez Zorga (Sorgo), Hermengild Vatovec (Vattovani), Roman Zavadlal. Obtoženi so bili, češ, da so se od oktobra 1. 1933 do marca 1. 1934 protinacionalno udejstvovali. Obsojeni so bili: Solieri in Zavadlal na štiri leta, Fafax na tri leta, drugi štirje pa na dve leti.

IZPRED POSEBNEGA SODIŠČA

Trst, 11. aprila 1935 (Agis). — Pred posebnim sodiščem v Rimu je bilo zopet obsojenih 17 antifašistov iz raznih krajev Toskane, posebno pa iz Podgibonsija. Najvišja izrečena kazen je bila sedem let, skupno so dobili 68 let in 4 mesece ječe. Vsakemu so odpustili po 2 leti zaradi zadnje amnestije.

USKRSNI BROJ NAŠEGA LISTA JE ZAPLIJENJEN

Službeni list Savske banovine priopčuje odloku državnog odvjetništva po kojoj je na temelju čl. 19 zakona o štampi zabranjeno raspacavanje i prodavanje tjednika »Istrica«, broj 15., 16. i 17. od 23 o. mj.

ARETACIJA DVEH MLADENICEV

Reka, aprila 1935. — (Agis.) — Pred nedavnim je objemena straža aretirala v bližini Klane dva mladeniča in sicer Ivana Štembergerja in Slavota Gregarja, oba doma iz Vrbovega. Ker je prvi rojen 1. 1911., a drugi 1913. so ju oblasti smatrale kot ubeznika ter ju pridržale v zaporu. Kot je znano sta se mladeniča ponesrečila in padla v nek prepad, kjer so ju našli stražniki. Oba sta bila odpeljana v bistriške zapore ter se o njuni usodi ničesar ne ve.

MUSSOLINI SPREJEL V AVDIENCO PREDSTAVNIKE POSEBNEGA SODIŠČA

Trst, 30 aprila 1935. — (Agis.) — Dne 27. t. m. je Mussolini v Rimu sprejel v avdienco predstavnike posebnega sodišča. Ministrski predsednik se je zelo zanimal za delovanje te pomembne institucije in je z zanimanjem poslušal referat o delovanju v zadnjem letu.

uradniki in učitelji so bili ali odpušteni ali prestavljeni. Vsi jugoslovanski časopis so bili ustavljeni. To prepoved so dosegli na originalen način. Po vladni naredbi mora biti vsak redaktor član »Alba dei Giornalisti«. Ko so jugoslovanski redaktorji prosili za sprejem so bile njihove prošnje enostavno odbite. Tedaj je prenehal dnevnik »Edinost« in vrsta tednikov in mesečnikov, to pa ne le političnih, ampak celo strokovnih.

Prepovedano je bilo tudi vse društveno življenje in vsa društva so bila razpuščena (v celoti 434 društev), namesto njih so bile ustanovljene italijanske organizacije, ki imajo za cilj raznarodovanje jugoslovanskega prebivalstva.

Ze čisto mala slovenska in hrvaška deca mora v italijanske otroške vrte. Ob vstopu v ljudsko šolo se mora zapisati v fašistične mladinske organizacije. Se v letu 1928 so imeli Jugoslovani v Italiji 414 gospodarskih zadrug. Danes nobene!

Vsa slovenska zemljepisna imena so nadomestili z italijanskimi. Po zakonu je obvezna izprememba slovanskih rodbinskih imen v italijanska. Po zakonu z dne 8. marca 1928 je prepovedano dajati pri krstu slovanska imena!

Vse to Italijanom ni zadostovalo. Za še tako malenkostno delovanje preiskujejo in zapirajo. S terorjem in nasiljem kupujejo posestva hrvaških kmetov in naseljujejo tja koloniste. Težnja, da bi Jugoslovane čim prej italijanizirali, se ni ustavila niti pred cerkvijo. Jugoslovanske duhovnike izganjajo in terorizirajo. Sedaj so povsod italijanski duhovniki. Vse je italijansko...

Ko je bil pritisk najhujši, je izbruhnil obup italijanskih Jugoslovanov v upor. Gorele so šole in društveni domovi, ki so jih zasedli Italijani. Nekaj ilačiteljev je postalo žrtev atentatov.

Italijanski uradi so pozaprlji množico Jugoslovanov. Stirje mladeniči, Bidovec, Gortan, Valentič i Marušič so bili justifikirani na sami jugoslovanski meji. Še sedaj trpi kazen 118 mladih Jugoslovanov.

Edino kar pri tej tragediji slovanske veje tolaži je dejstvo, da se vkljub terorju in nasilju narodnostne razmere niso dosti izpremenile. Jugoslovansko ljudstvo je začuda odporno napram asimilaciji. Četudi bodo vsi Jugoslovani v Italiji govorili gladko italijansko in bodo imeli italijanska imena, ostanejo v srcu Jugoslovani. Jugoslovanov se toliko ne odtuji kakor se je odtujilo na primer v prejšnjih dobah Čehov in Slovkov. Jugoslovani so iz še tržega kamna.

Italijanski Jugoslovani verujejo edino na pomoč od zunaj. Zanašajo se na ostale Slovane.

Verujejo, da bodo tudi Čehi in Slovaki ob ugodnem trenutku povzdignili svoj glas za zahtevo, da bi se z jugoslovanskimi brati v Italiji postopalo bolj človeško.

Tudi usoda Jugoslovanov v Avstriji je težka. Po saint-germainskem miru se je razdelilo slovensko ozemlje na Koroškem na tri dele. Kanalsko ozemlje je pripadlo Italiji, Jezersko in Mežiška dolina Jugoslaviji in o usodi celovške koline je imel odločiti plebiscit. Vršil se je 10. septembra 1920. Vkljub temu, da je to ozemlje skoraj popolnoma slovensko se je izreklo za Jugoslavijo po demagoški in goljufivi agitaciji le 41%. Prpadla je za to Avstriji, čeprav bi se morala v najslabšem slučaju razdeliti. Italija je imela interes na pripojitvi tega ozemlja k Avstriji, da bi dosegla direktno zvezo z Avstrijo na progi Trbiž (Tarvisio) — Beljak (Villach).

Avstrija se je z mirno pogodbo obvezala, da da manjšinam vse pravice. Ta obveznost je ostala le na papirju. Na Koroškem ni slovenskih šol. Češkoslovaška je edina država, ki svoje obveze napram manjšinam ne samo izpolnjuje, ampak jim daje še več, kakor jim pripada!

Na Madžarskem živi 80.000 Jugoslovanov. Tudi tam nimajo sploh nobenih pravic. Nimajo šol, časopisov, kulturnih društev, nič. In pri tem je Madžarska država, ki si dovoljuje kazati na manjšine v sosednih državah!

Le v Rumuniji je usoda 50.000 Jugoslovanov bolj ugodna. Tudi v Grčiji in Albaniji ima 170.000 Jugoslovanov le zelo malo pravic.

Ostali Jugoslovani, ki žive izven mej kraljevine Jugoslavije v številu 1.190.000 niso manjšine ampak izseljenci.

Iz vsega tega je razvidno, da se izmed vseh slovanskih manjšin najsilabše godi jugoslovanskim manjšinam. Resnično bolešno je pomisliti na usodo enega milijona Jugoslovanov onstran mej njih samostojne države.

Naš veliki pesnik, slezijski bard Peter Bezruč, je napisal v času najhujšega pritiska na svoje ljudstvo v Sleziiji obupen kritik:

»Sedmdesät tiste je nás před Těšínem, před Těšínem. Sto tisíc nás poněměli, sto tisíc nás popolštili, v srdci pad mlí svatý kříd. Když nás zbylo sedmdesät, tisíců jen sedmdesät, smíme žít?«

In tam spodaj pod Alpami jih živi 600.000 ki se tudi z obupom vprašujejo: Ali smemo živeti?

»Nedělní list«, Praha.

TALIJANSKA EKSPANZIJA

Povodom pretstojeće izložbe talijanske kulture u Rimu »La Gazzetta del Mezzogiorno« od 18 aprila posvećuje opširan članak načelu i pojedinostima italijanske ekspanzije. — U članku se između ostalog kaže:

Nema i ne smije da bude sumnje da Italija mora da se širi. Medjutim, gdje treba da se širi? Samo na Orijent, jer na zapad više ne može da se širi, pošto tu postoje već uređene i definisane države koje cijene Italiju. Italija je na Orijentu zainteresovana na svu načinu. Treba imati u vidu i prošlost i sadašnjost. Italija je zainteresovana Orijentom već i svojom ne tako veselom geografskom pozicijom i svojim terenom koji nije obilat. Napomenimo koliko je Anatolija depopulisana. To je zemlja koja može da ima i da da života za 50 milijona stanovnika, a koja danas rdjava iskorišćena nema ni 6 milijona stanovnika. Mi imamo prava da se bavimo Levantom i po geografiji i po ekonomiji i po finansijama i po kulturnom momentu naše otadžbine.

Postoji jedna živa Italija koja ima dvije hiljade godina života. Znaci te Italije jesu postavljeni od strane Rima na sve strane. Rima koji je praktikovao obranbeni imperijalizam. Tu su znaci i lavovi sv. Marka, i azdaja Sv. Gjurja. Naše pomorske republike zasijale su svoje znake. Mi smo vezani za Orijent ne samo istorijskim tradicijama. Italija ima sudbinu vezanu za Sredozemno more. Ali Italija mora i da širi latinsku civilizaciju medju narodima niže civilizacije.

Fašistička politika odlučno se uputila ka ekspanziji na Orijentu. Sa mnogim državama koje čuvamo od faših država zaključili smo prijateljstvo. Poznati su rezultati naše politike. Danas su Albanija, Turska, Rumunija, Mađarska, Grčka, Bugarska i Austrija pod našom sferom uticaja. Danas je Libija i Rodos u našem posjedu, a naša trgovačka flota ima monopol u Egejskom i Ornom moru. Mi znamo šta hoćemo na Istoku. Savez između Italije i Turske nije donio ono, što se želilo, uslijed prirodnog nepovjerenja turskog naroda prema svemu tuđinskom. Ali ekonomska penetracija naša otpočela je u Turskoj i za njom će doći i penetracija talijanske radne snage. Svakako, za posao naše penetracije u Turskoj mnogo će pomoći to, što imamo u svome posjedu otok Rodos, koji nije kolonija, nego jedna talijanska oblast kojoj su povjereni specijalni politički zadaci i specijalna politička funkcija.

Zatim se u članku navode planovi talijanske penetracije, koja se ne ograničava balkanskim svijetom, nego širi pogled na Siriju, Palestinu, Libanon, Mezopotamiju, na francuske mandatske zemlje koje su u stvari obradnjivane od talijanskih radnika i industrijalaca. Islamski svijet nalazi se u vrijeme i Italija mora tu da pokaze svoja prava. Isto tako mora se obratiti pažnja Jugu, Africi, sa njenim nomadskim stanovništvom, gdje Italija ima nesumnjivo civilizacijski zadatke. Tu su otvoreni novi horizonti, tu su bogate i neiskorišćene zemlje, koje talijanska volja ima da iskorišti. I tu nema smisla biti pretjeran filantrop. Italija svojom politikom saradnje gleda da se proširi prema Orijentu i da dobije preimućstva i na krajnjem Istoku. Mussolini dao je »divnu doktrinu« čija se posljedice osjećaju za talijansku naciju. Tome čovjeku danas se obraća cio svijet, da od njega dobije nauku i direktive...

DALMATINSKA NARODNA NOŠNJA U TALIJANSKOM MUZEJU

Rimska »Tribuna« osvrće se na posjet, koji je talijanski ministar prosvjete učinio etnografskoj kolekciji »Loria« u Villa d' Este. Tu je sakupljeno mnogo bogatog etnografskog materijala, a medju ostalim je tu jedna velika kolekcija dalmatinske narodne nošnje. »Tribuna« govori o toj dalmatinskoj kolekciji kao o talijanskom narodnom blagu. Predlaže da se od kolekcije »Loria« napravi nacionalni etnografski muzej, kojeg Italija još nema.

SRBIN I TALIJAN U ISTO VRIJEME

Smrt Dušana Baljka u Zadru

U Zadru je umro Dušan Baljak, nekadanji zastupnik dalmatinskih Srba u Beču i Zadru i izraziti pristaša talijanskog političkog kursa u predratnoj Dalmaciji, premda je bio Srbin i zastupnik kninskog kotara, a rodom je bio iz Djevraska kod Šibenika.

Zadarski »San Marco« mu posvećuje topao nekrolog, u kojem kaže da je bio čestit Srbin, koji je još izmalena bio zadoben talijanskim duhom i kulturom. Bio je prijatelj Ghiglianovicha, a poslije rata je bio stalno nastanjen u Zadru. »San Marco« kaže da je iza sebe ostavio uspomenu ispravnog rada i dubokog poštovanja »usprkos vjerske razlike«.

ITALIJANSKI RIBIČI V JUGOSLOVANSKIH VODAH

V bližini otoka Krka so organi pomorske policije zasačili italijanske ribiče pri lovu. Zasegli so njihov motorni čoln in jih odvedli na Krk. Ker italijanski ribiči v zadnjem času često kršijo mednarodne določbe o ribolovu, bo policijsko nadzorstvo v jugoslovanskih vodah poostreno.

„DA LI ZBIJLA SMATRATE, DA NICA, KORZIKA I DALMACIJA TREBA DA PRIPADAJU ITALIJI?“

TALIJANSKA PROPAGANDA NA KORZICI

Pariski »Quatidien« od 2 aprila objavljuje pod gornjim naslovom iz Rima izvještaj svog naročitog izvjestitelja Viktora Samarea, u kome se, medju ostalim, primjećuje:

»Prilikom svoje ankete u Italiji, često sam svojim sabesjednicima postavljao slijedeće pitanje:

Da li zbilja smatrate da Nica, Korzika i Dalmacija treba da pripadaju Italiji?

Mladi fašisti potvrdno su odgovarali, bez ikakvog ustručavanja. Poznato je da u Italiji njemačka i slovenačka manjina ne uživaju nikakvo lingvističko ili školsko pravo. Fašistička propaganda se naročito osjeća na Korzici. Tako na primjer »Il Telegrafo« u svome broju od 1 decembra 1934 g. piše:

»Korzika koja je nekada bila slobodna i bogata, danas umire i neophodno je potrebno da se vrati Italiji.«

U svima talijanskim školama učenicima se predaje da su Korzika i Nica talijanske zemlje, nepravedno otrgnute

„SAN MARCO“ O TALIJANSKOM JEZIKU U ŠIBENIKU I SPLITU

U svom posljednjem broju piše zadarski »San Marco« o talijanstvu Dalmacije, pa citira, kako se u Šibeniku i Splitu pjeva još i danas prema onoj tršćanskoj »nella patria de Rosetti no se parla che italiane«.

»San Marco« kaže, da se ta pjesma pjeva u Šibeniku ovako:

od majke otadžbine od strane Francuske. Svi zemljopisi i geografske karte predstavljaju Korziku i Nicu kao sastavne dijelove Italije. Talijanska vlada ne zadovoljava se samo ovom školskom propagandom već zvanično subvencionise takozvani korzikanski iredentistički pokret. U Livornu izlazi »Il Telegrafo«, organ grofa Ciana, ministra propagande g. Mussolinija. Ovaj list svake nedjelje objavljuje jedno naročito izdanje posvećeno Korzici, koje se šalje u zatvorenom omotu iredentistima. Druga strana ovog naročitog izdanja nosi naslov: »Glas Korzike«. Na toj strani su otšampane, na primjer slijedeće rečenice: »Korzika pati samo od jednog zla — od zla, što je Francuska: mi iredentiste treba da vratimo Korziku Italiji.«

U listu se dalje ističe da mnoge ulice u Italiji nose imena Nice, Trentina, Trsta i Dalmacije. Jasna je dakle slika da Italija želi i svojom propagandom potstići iredentiste da ostvare san velike Italije.

»e che i bevi pur aseone la patria de Tomaseo no se parla che italian«

a u Splitu ovako:

»e che i fassi mar e monti ne la patria de Bajamoti NO SE PARLA CHE ITALIAN«.

AKCIJE DALMATINSKE ORGANIZACIJE U TRSTU

»Popolo di Trieste« javlja, da će »Izletnički odsjek Dalmacija« (»Gruppo escursionistico Dalmazia«) desjetiti Šmihel, povodom proslave desetogodišnjice tamošnjeg fašističkog Dopolavora. Tom će prilikom tom »Dalmatinskom grupu« biti predana zastava, koju mu je namil-

jenio fašistički Dopolavoro. Osim toga Dalmatinski grupo poklonit će se tom prilikom pred spomenikom Francška Rizmonda, »velikog dalmatinskog mučenika«, koji se nalazi na tamošnjem vrhuncu, gdje je navodno Rizmondo pao.

„ZADAR NOME SLAVO DI ZARA“

U talijanskom rječniku Sonzogno

U talijanskom rječniku »Vocabolario Sonzogno«, koji izdaje poznato nakladno poduzeće Sonzogno u Milanu, zabilježeno je pod slovom »z« ovo:

»Zadar. Geogr. Nome slavo di Zara«. To je pronašao jedan čitalac zadar-

skog »San Marca«, kad je tražio u tom rječniku riječ »Zara«. Mjesto »Zare« našao je Zadar i zbog toga se uzrujava i piše u »San Marcu« napadaj na Sonzogno. Zaključuje svoju tužbu ovako: »Živjeli kompilatori rječnika Sonzogno!«

UPOR V JUŽNEM TIROLU

London, 24 aprila. — Angleški list »Daily Mail« objavio poročilo dunajskog dopisnika o nenavadnih događkih na Južnem Tirolskom. Po teh vesteh je prišlo zadnje dni na Južnem Tirolskom do prave gverilske vojne med nemškim prebivalstvom in italijanskim oblastmi. Zandarmerija in policija vodi pravcate bitke z uporniki, ki so se zatekli v gore in na druga varna mesta. V teku zadnjih treh dni je bilo izvršenih mnogo atentatov in raznih terorističnih dejanj. Po

raznih uradih, javnih poslopih in na javnih mestih so eksplodirali pekdenski stroji. Oblasti so izvršile številne aretacije nemških voditeljev, a to je upornike še bolj podžgalo. Italijanske oblasti mislijo, da je to delo narodno-socialistične propagande.

Italijanski poslanik v Londonu Grandi je izdal komunike, v katerem zanika ta poročila in zatrjuje, da so vse te vesti brez stvarne podlage.

Politika čvrste ruke u Južnom Tirolu

Značajan članak pariskog »Tempsa«

Francuski »Temps« donasa 27 aprila članak svoga rimskog dopisnika, pod naslovom: »Le Haut-Adige et le pangermanisme«. »Temps« veli:

»Poznato je da je 1926 Hitler, tada u odličnim odnosima sa fašističkom Italijom, bio dao svečano obećanje da nacional-socialistička Njemačka neće na nijedan način pokušati da uzemiri talijanski posjed u Južnom Tirolu, i da se odriče svakog iredentizma tičućeg se 180.000 stanovnika onog kraja. Mnogo znakova ima međutim danas, koji dokazuju da Hitler ne drži svoje obećanje.

Opauja se u Južnom Tirolu povećanje nacističke propagande. Ta propaganda, koja teži da izazove u tom kraju njemački iredentizam, pokazuje se sada upornom, a često i nasilnom. Poznato je medjutim da su talijanske vlasti unatrag nekoliko godina ublažile režim u toj

pokrajini dajući razne koncesije stanovnicima, naročito u školskom pitanju, a dajući im i neka ekonomska i finansijska preimućstva. A sada, radi upornosti nacističke propagande, vlada je bila prisiljena, da poduzme strože mjere. Politika »čvrste ruke« u Južnom Tirolu, onakova kao što je bila primijenjena nekada pod prvim komesarima, primjenjuje se opet. Ne radi se, razumljivo se, o primjeni sile, već o strožoj primjeni zakona, naročito protiv onih, koji pangermanskom propagandom nastoje podići jednu antitalijansku struju. Potpuno je sigurno da će sredstva za ugušenje te propagande biti tim odlučnija i oštrija čim se pangermanska propaganda bude to više razvijala.

Tako javlja rimski dopisnik »Tempsa« a za »Temps« se govori da je službeni organ francuske vlade.

Sterbach je konfiniran

Zašto je interniran bivši poslanik talijanskog parlamenta Nijemac Sterbach?

Trst, 27 aprila. Bivši poslanik u talijanskom parlamentu Nijemac iz Tirola Sterbach uhapšen je prije nekoliko dana u vezi sa nekim događajima u Tirolu. Izgleda da se radi o poznatom po-

kretu južnotirolskih Nijemaca, o kojem je javila engleska i austrijska štampa. Poslanik Sterbach nije pušten na slobodu, kao što je bilo javljeno, nego je konfiniran u jednom mjestu nedaleko Rima.

Italija podize na Brenneru spomenploču njemačkom pjesniku Goetheu

Talijanska štampa javlja istih dana, kad donosi vijest o skidanju spomenika njemačkom pjesniku von der Vogelweidu, da se na Brenneru podize spomen-ploča velikom njemačkom pjesniku Goetheu, na kojoj će biti upisano, da je na tom mjestu Goethe, pogledom upravljenim prema Rimu, napisao u svojem putopisu »Viaggio in Italia«, da je Brenner »granica između sjevera i juga«. Ta izreka Goethea uzimlje se u Italiji tako, kao da bi on time bio re-

kao, da je Brenner granica između Italije i germanstva. Bozenski fašistički list »La provincia di Bolzano« tim povodom donosi članak, u kojem veliča Goethea, i veli, da se on slaže sasvim s Danteom, koji je slično nešto napisao o Brenneru. Goethe je, prema mišljenju toga lista, gigant u jednom narodu pigmeja. Ti pigmeji su Nijemci, koji neće da priznaju, da Italija ima pravo na Južni Tirol.

POLEMIKA OKO SPOMENIKA WALTERA VOGELWEIDA NE PRESTAJE

»Giornale d'Italia« nastoji umanjiti značenje tog srednjekovnog pjesnika — I Mussolini se izjasnio

Polemika oko spomenika Waltera von der Vogelweida u Bozenu još nije prestala. Spomenik je premješten sa glavnog trga u jedan park, a nije bačen, kao što je bila namjera u početku. Pariška »Giustizia e Libertà« kaže da se medjutim o spomeniku rimskom vojskovođi Drususu više ni ne govori, premda je taj imao doći na mjesto Vogelweida. Od toga se odustalo pod pritiskom jednodušnog protesta u njemačkoj štampi.

Rimski »Giornale d'Italia«, službeni list, donasa 24 aprila opet jedan članak o tom pitanju. U tom podužem članku nastoji se prikazati Waltera Vogelweida (rođenog 1150 god.) kao nevrijednog pjesnika i nepoštenog čovjeka, koji da je mijenjao političke principe iz koristoljublja. U tom članku se citiraju mnoge njemačke istorije književnosti, pa se zaključuje da se zapravo ni ne zna gdje je Vogelweide bio rođen, pa se kaže da su njemački učenjaci tek u zadnje vrijeme dali važnost tom trubaduru, kada su ga postavili kao simbol pangermanizma u Južnom Tirolu.

Uporedjuje se Vogelweida sa Danteom i citira se uporedba, koju je izrekao Mussolini. On je rekao da je Dante Himalaja, a Vogelweide Monte Pincio. »Dante je uistinu, kaže »Giornale d'Italia« simbol Italije i njegov spomenik u Trentu je afirmacija ponovnog duhovnog posjeda Italije nad tim zemljama, koje je Veliki Rat, napokon, povratio Italiji i to jedino zaslugom oružja i krvlju naših vojnika« — tako zaključuje »Giornale d'Italia«.

JUŽNI TIROL, BRENNER I NJEMAČKO NAORUŽANJE

Mišljenje engleskog lista

Engleski list »Morningpost« donosi članak svog rimskog dopisnika koji kaže da talijanska delegacija polazi u Stresu svjesna da je Italija već mobilizovana. U tom pogledu, Abesinija je korisno poslužila. Glavni cilj Mussolinija je obezbjeđenje Brennera. Ako bi bio siguran da Njemačka neće nikad pokušati da uzme Južni Tirol, on bi napustio svoj opozicioni stav prema Anschlussu. Italiji je mnogo stalo do Južnog Tirola, u kome je podigla velike hidroelektrične centrale, koje su postale važan sastavni dio talijanskog industrijskog života. S druge strane, sigurno je da će Mussolini produžiti s politikom što intenzivnijeg naoružanja, da bi na taj način potpomogao svaku diplomatsku akciju svoje vlade.

HITLERJEVA PROPAGANDA V NAŠI DEŽELI

Hitlerjeva zastava na tovarništem dimniku v Vrtojbi in aretacije.

Gorica, aprila 1935 — (Agis). Že delj časa se je opažalo, da so ljudje zlasti v industrijskih krajih dajali duška risanjem hitlerjevskih znakov po zidovih, z raznimi napismi in sličnim. Razlagalo se je to s tem, da hočejo na ta način pokazati svoje simpatije za Hitlerja. Morda pa se jim je tudi zbudil spomin na nekdanje čase pred vojno, ko gospodarsko ti krajji vsektor niso čutili nikakega pomanjkanja. Težko bi bilo reči, da je ta propaganda v zvezi s kako organizacijo iz inozemstva in še težje, da jo vodiho hitlerjanski agitatorji. To bi bilo spričo velikanskih varnostnih odredb zlasti v naših krajih popolnoma nemogoče. Vendar pa je značilno, da se širi iz središč, kjer je bila industrija tudi na deželo. Napisi za Hitlerja in kljukasti križi se opazijo marsikje daleč zunaj mest.

Najbolj zanimivo pa je to, da je pred prazniki nenadoma zavihrala na velikem dimniku zapuščene Mozetičeve opekarne v Vrtojbi, velika hitlerjanska zastava. Oblasti so bile takoj obveščene o tem in prišli so v prvi vrsti milicioniki s karabinerji. Toda njih trud je bil s prva zaman, ker nikakor niso mogli na visok dimnik. Oni ki so zastavo razobesili, so namreč za seboj razbili vse kline v notranjosti dimnika. Šele ko so prišli gasilci z Gorice s svojo veliko lestvo se jim je posrečilo sneti zastavo.

Ljudstvo je z zanimanjem gledalo to dogajanje in se na tihem zabavalo. Vendar pa je marsikateri to plačal in mnogo jih je bilo, ki so morali velikonočne praznike preživeti v goriskih zaporih. Dosedanja preiskava pa ni prinesla nikakega uspeha. Beležimo to gibanje in ta nov pojav pri nas kot nekaj posebnega zlasti še, ker se je tudi že dogodilo, da so bili ponekod rastreseni v lepi slovensčini letaki s hitlerjansko vsebino.

Devetak Rudolf

slikarski in plesarski mojster
MOSTE — Preradovičeva ulica 46
se priporoča rojakom za vsa v to stroko spadajoča dela.
Solidnost zajamčena! Cene konkurenčne!

DRUŽABNI VEČER KLUBA PRIMORSKIH AKADEMIKOV

Družabni večeri, ki jih vsako leto prireja Klub jugosl. akademikov iz Trsta, Gorice in Istre v Ljubljani so gotovo ostali vsem številnim posetnikom v najprijetnejšem spominu. Znano je, da so programi, ki jih klub izbira, zelo pestri in da je razpoloženje vedno veselo in prijetno.

Letošnji družabni večer, ki se bo vršil 11. maja v dvorani »Kazina«, pa obeta biti prav posebno zanimiv. Sodelovali bodo naši priznani umetniki, ki nam bodo podali poleg drugega tudi odlomke iz primorske in čakavske lirike in nam zapeli pesmi iz naše zaslužnjene ožje domovine. Godba bo izvrstna in bo privedla vse v najboljšo razpoloženje. Rojaki, pridite vsi na to prireditev in če le mogoče v narodnih nošah, da s tem podčrtate karakter tega večera. Cene bodo nizke, da bo vsakemu omogočen vstop.

MADŽARI SE VRAČAJU NA RIJEKU

Rijeka, 23. IV. Jutros u 10 sati stigao je vlakom iz Rima talijanski ministar financija Thaon di Revel u pratnji državnog tajnika Host-Venturia. U 10 i pol sati doputovao je vlakom iz Budimpešte madžarski ministar financija Fabiny sa državnim podtajnikom Thalys. U 11 sati u staroj guvernerovoj palači bilo je svečano primanje u počast ministara. Na gatu Genova, u riječkom Punto franco, na svečani način otvorena je madžarska carinarnica. Rad ove carinarnice će odmah započeti na temelju čl. 4 talijansko madžarskog ugovora o promicanju madžarske transportne trgovine preko Rijeke.

KRALJ VIKTOR EMANUEL III.

DOLAZI U ISTRU

Puljski »Corriere Istriano« od 17. o. m. javlja, da će 9. juna, povodom otkrivanja spomenika Nazariu Sauru, doći u Istru talijanski kralj Viktor Emanuel III. Puljski list kaže, da taj posjet znači više nego samo prisustvovanje otkriću spomenika, to je simbolički posjet, koji znači »krizmu« talijanstva Istre. U Julijskoj Krajini danas ne samo da se vije talijanska zastava, nego se i nove generacije razvijaju u punom talijanstvu i to će kralj da vidi.

STRAHOVITA GLAD NA ČIČARIJI

Ljudi padaju u nesvijest od gladi. Materija, aprila 1935. Ekonomski položaj, u kojem se nalazimo osobito mi na Čičariji, upravo je očajan. Vlada veliki glad. Mnogi se naši ljudi sjećaju 1917. god., kada je bio veliki glad u svim našim krajevima, ali govore nama mladima, da nije bio ovakav kao što je sada. Mnogi naši općinari molili su na našoj općini i preko općine na prefekturu da im se uzme djecu nekamo na prehranu, da ne poumiru od gladi, ali molbe im nisu bile uslišane. Videći naši općinski faktori kakvo je očajno stanje našeg naroda napravili su molbu na Mussolinija i on im je dao dozvolu da otvore na općini aprovizaciju. Određeno je da svaki čovjek ima pravo da dobije po 2 kg brašna na tjedan. Za proplakati je Bogu i ljudima, kada mora čovjek, a osobito stare žene, da prave put od 15 do 20 km puta kao n. pr. iz Vodica, Jelovice, koje su odalčene od naše općine Materije i više od 3 sata pješke, da dobiu ova dva kg brašna. I to ne badava, nego moramo platiti kg po 1 liru i 25 centi...

Desilo se je već da su ženske, koje su dolazile, poslije ovako dalekog puta, od silnog umora i glada, čekajući po cijeli dan ovo brašno, dok su došle na red pale u nesvijest.

Naš je narod u ovim krajevima potpuno propao i tjelesno smalaksao.

MINISTAR RAZZA

I RIMSKI I VENECIJANSKI SPOMENICI U ISTRU

Prošlih je dana bio u Puli talijanski ministar za javne radove Razza. On je obišao nekoje talijanske gradice uz obalu i ostao je oduševljen, kako piše »Corriere Istriano«, venecijanskim i rimskim spomenicima, koje su mu pokazali. U istarska sela nije zašao. Poslije odlaska u Rim poslao mu je poslanik Maracchi-Mrak telegram, u kojem mu zahvaljuje što je došao u Istru, da se osvjedoči o talijanskom i fašističkom srcu Istre.

ISTARSKA SELA RASTU BROJEM STANOVNIŠTVA A GRADOVI POKAZUJU NEZNATNE POZITIVNE RAZLIKE IZMEDJU BROJA RODJENIH I UMRILIH

Pula, aprila 1935. Objavljene su službene statistike o broju rođenih i umrlih u mjesecima februaru i martu.

Te cifre izgledaju ovako:

Februara:	Pula	Provincija	Ukupno
Rodjeni	72	570	642
Umrli	68	295	363
Razlika	4	275	279
Marta:			
Rodjeni	72	532	604
Umrli	59	324	383
Razlika	13	208	221

Očito je, da bi stanovništvo Istre slabo napredovalo, kad bi omjer između mrtvih i rođenih bio onakav, kakav iskazuje Pula. Istarske sela došuju čak i pedeset posto pozitivne diferencije, dok se porast Pule kreće oko deset posto u najpovoljnijim mjesecima.

SIROTTI POSLAN V JUŽNO ITALIJO

za administratorja škofije

»Slovenec« javlja: Mons. Sirotti, bivši upravitelj goriške nadškofije je v enaki službi nastavljen v Južni Italiji.

Ajdovski župni upravitelj Dorbolo (Italijan) je prestavljen v Zgonik na Krasu.

Kurat g. Viktor Perkan je bil prestavljen iz Podgrada v Istri v Moščenice. Na njegovo mesto je prišel g. Zidar iz Moščenice.

NOV PROFESOR V GORIŠKEM BOGOSLOVNEM SEMENIŠČU

Za profesorja novega zakona in za častnega kanonika goriške katedrale je bil imenovan dr. Disso Spiteri. Imenovan je bil rojen v Trstu 1884, ter je bil pozneje v škofijskem konviktu v Kopru prefekt. L. 1909 je bil posvečen v duhovnika in je postal škofijski tajnik poreške škofije. Doktorat iz teologije in filozofije je napravil na Dunaju.

CRKVA U TINJANU

Ove godine bila je u istarskom selu Tinjan velika sedmica — sedmica prave žalosti. U tim danima ide narod u crkvu i traži utjehe u molitvi sa svojim duhovnim pastirrom. Ove godine se u velikoj nedjelji nije održao u toj crkvi nikakav crkveni obred.

Italijani čine pripreme za velike operacije protiv Abesinije

Fašistički listovi donose iz engleskih izvora (!) informacije da, u vezi sa velikim pripremanjima koje se čine u Abesiniji, italijanska vlada namjerava da pošalje još nekoliko kontingenta trupa u Somaliju i Eritreju.

Po ovim informacijama, Abesinci računaju da bi do oružanog sukoba moglo da dodje u septembru ili oktobru ove godine. Italija, kažu listovi, pri tom neće dopustiti da je Abesinci iznenade. Nikada se više neće ponoviti greške koje su dovele do poraza kod Aduc 1896. godine, jer ako bude trebalo Musolini će poslati hiljade aviona i stotine hiljada vojnika u Eritreju i Somaliju.

ITALIJA ŠALJE VELIKI BROJ TANKOVA

Rimski listovi donose opise o krvavom krštenju italijanskih tankova, u noći između 5 i 6 decembra prošle godine, u poznatom sukobu kod Ualuala, gdje su pokazali svoju spremu i vojnu sposobnost. Zato je sada za Somaliju i Eritreju poslan veliki broj tankova koji će biti prilagodjeni tamošnjem terenu.

NOVI INCIDENTI NA GRANICI ERITREJE

Prema vijestima iz Asmare posljednjih dana učestali su napadaji abesinskih hajdučkih banda na talijanske karavane. Napadaji su najčešći u pograničnoj zoni Abesinije kod Setipa. Dne 25. aprila abesinski hajduci su napali četiri talijanska podanika, koji su se iz Steppe vraćali u Eritreju. Pri ovome napadaju sva četvorica su bila utučena i potpuno opljačkana.

KOROŠCI ZA ABESINIJU?

Zenevski »Journal des Nations« objavljuje senzacionalno brzojavko iz Celovca, da je tamkajšnja organizacija Heimwehra (Heimatschutz) začela zbirati prostovoljce za italijansko odpravu protiv Abesiniji. List pristavlja, da je Heimwehru že uspelo nabrati precejšnje število brezposelnih, ki so vsled svojega bednega položaja sprejeli to ponudbo in se pripravljajo na odhod.

PRVA PISMA IZ ABESINIJE.

Trst, aprila 1935. — (Agis). — Pričela su prihajati prva pisma naših fantova, ki so morali preko morja z oružjem. Toda ta pisma so slična onim, ki so jih pošiljali vojnici s fronte v svetovni vojni in ki so bila sestavljena vsa po enotnom vzorcu: »Zdrav sem in dobro se mi godi«, čeprav mu je manjkala roka, noga itd. Pisma so namreč zelo strogo cenzurirana in jako črtana. Povedo ne pravničesar, niti tega ne, kako se jim godi, kakšno je vreme ali kakšni so kraji. Roditelje to jako muči, ker si ne morajo ustvariti jasne slike o položaju, čeprav so mislili, da jih bo vsaj prvo pismo deloma potaložilo, ko že ni bilo mogoče preprečiti odhoda.

KAKO SO ZBIRALI PROSTOVOLJCE NA GORIŠKEM

Gorica, aprila 1935 — (Agis). Znano je, da so fašistični časopisi zlasti povdarjali, če se je kdo javil za prostovoljca na Goriškem in te proslavljali kot junake. Omenili smo že par slučajev in tudi našli nekaj imen teh prostovoljcev. Bili so to većina ljudje znani po slabi proteklosti. Ti so bili skoraj primorani oditi, da se tako iskažejo kot resnični in prvi fašisti, ki so za fašizem pripravljani dati življenje. Med »prostovoljci« pa so bili tudi drugi. Bili so to breposelni mladeniči, katere so zvalili z različni obiljubami, zlasti z naštevanji vseh ugodnosti, ki jih bodo uživali v Somaliji oz. Eritreji, tj. s plačo, ki bo znašala 18 ltr dnevno, dalje da se jim ne bo treba boriti, ampak da bodo le stražili itd. Ni čuda, če so marsikoga pridobili.

Iako su bili proljetni dani, oni su u Tinjanu izgledali kao pravi zimski dani. Tih je dana vladala takova zima, da je mnogi starci ne pamte. Vjetrovi se mijenjaju čas bura, čas jug, čas tramontana sa nezapamćenom hladnoćom.

CERKOVNIK PERTOT IZ BARKOVELJ KONFINIRAN NA PET LET

Trst, 28. aprila. — (Agis). — Tukajšnje policijske oblasti so aretirale cerkovnika Pertota iz Barkovelj in ga nemudoma postavile pred konfinacijsko komisijo. V zadnjih dneih je bil od omejenjene komisije konfiniran za dobo petih let, ki jo bo moral gotovo prestati na kakem konfinacijskem otoku ali kakem drugem kraju v Južni Italiji. Motivacija, ki je dovela tržaške policijske oblasti do tega hitrega postopanja, nam ni znana.

DVE KONFINACIJI

»Slovenec« javlja: Lazarist Aleksander Martelanc je po dolgotrajnem zaporu obsojen na 5 let konfinacije. Njegovo zdravje je v zaporu trpelo.

Na pet let je konfinirana tudi gospa Kristina vd. Nabergoj s Proseka.

NAD TISOČ IZVRŠB V AJDOVSKEM OKRAJU

Gorica, 15. aprila 1935. — (Agis). Kakšen je gospodarski položaj v Vipavski dolini nam kaže položaj enega bivših industrijskih centrov, kjer je pred vojno in hitro po vojni cvetela trgovina, obrt in se je tudi že pričela razvijati industrija. Kakor poročajo je bilo v kratkem času nekaj mesecev izvršenih nad tisoč izvršb. Ves »promet« se tako vrši danes le okoli davčne uprave ozirom davčne izterjevalnice.

PONOVNO ZVIŠANJE DRŽAVNIH DAVKOV

Gorica, aprila 1935. — (Agis). — Z letošnjim letom so bili vsi direktni davki povišani za 50 odstotkov. Za prihodnje davčno leto pa je napovedan ponovni povisek za nadaljnjih 50 od sto. Ta nenavadno visoki dvig v tako malem razdobju nam jasno govori o stanju italijanskega davkoplačevalca. Med tem ko vse ostale evropske države skušajo olajšati plačevanje davkov ter z različni odredbami omiliti zlasti težko stanje kmeta, se v Italiji brez usmiljenja nalaga ravno kmetu čim dalje večja in hujša bremena. Pri tem pa je predvsem najbolj prizadet ravno naš človek. In ta nova napoved zvišanja direktnih davkov je že vnaprej ustvarila med prebivalstvom strah in povečala nerazpoloženje.

»PICCOLO« O EKSTRAVAGANTNIM I EGZOTIČNIM IMENIMA, KOJA TRŠČANI NESMIJU DAVATI SVOJOJ DJECI

Tršćanski »Il Piccolo« od 24. aprila donosi članak pod naslovom »Krsna imena jučer i danas«. Veseli se, da se danas sve više uvode prava talijanska krsna imena, a nestaju (jer zakon zabranjuje) nekadašnja ekstravagantna krsna imena kao što su Milica, Slava, Vera, Davor itd. Usput se obara i na neka talijanska ekstravagantna krsna imena.

TALIJANSKI FANTI GVIDU NERIJU ŽRTVI ATENTATA NA »POPOLO DI TRIESTE«

»Popolo di Trieste« javlja, da će se 24. 25 i 26. maja sastati u Trstu svi fanti Italije, svi bivši ratnici, koji su pripadali infanteriji. Bit će to velika parada, a u programu je i defilovanje ispred spomen ploče Gvidu Neriju, koji je poginuo povodom atentata na »Popolo di Trieste«, zbog čega je došlo do streljanja kod Bazovice.

BOMBA EKSPLODIRALA V HIŠI FAŠISTIČNEGA POSLANCA

Trst, 10. aprila 1935 (Agis). — V hiši fašističnega poslanca Pochezza iz Carrare je pretekli mesec eksplodirala bomba, ki je močno poškodovala poslopje. Po naključju ni bilo omečenega poslanca tisti čas doma, vrnil se je šele pozno po tem dogodku in si tako rešil življenje. Policija je bila takoj alarmirana in izvršila številne preiskave in aretacije.

RAZŠIRJANJE FAŠISTIČNIH MLADINSKIH ORGANIZACIJ TUDI MED OTROKE

Trst, aprila - 935. — (Agis). — Fašistične mladinske organizacije čim dalje bolj razpredajo svoje mreže med našo mladino. Z ustanovitvijo nove take organizacije »figli di lupa«, katere člani so otroci stari od 4 do 6 let, so tudi šolo neobvezni otroci prisiljeni biti člani fašističnih organizacij.

V Barkovljah pred »Casa del Balilla« vršijo strože člani organizacije sami, to so dečki od 6 do 14 let in korakajo prek »kasarno« z majhnimi puškami.

»JAJNINE«.

»JAJNINE«. Ovo izvanredno jelo naše domaće tvornice »Pekate« (makaroni, špageti i prilozii za juhu) prodaje se po cijeloj našoj državi. Svuda ih vidimo po izlozima: u Zagrebu, Beogradu, Skoplju, Splitu i po svim drugim gradovima i pokrajini.

To je najbolji dokaz, kako ih se svuda upotrebljava i kako su obiljubljene medju svima.

Rekonvalescentima i onima koji

STROGE OBMEJNE ODREDBE

Postojna, aprila 1935. — (Agis). — Kot je naš list že poročal, je vsa meja močno zastražena. Na cestah, ki peljejo iz obmejnih vasi proti gozdu in meji se smejo kretati samo oni, ki imajo posebno dovoljenje, nazvano »tessera di frontiera«.

NOVA KARABINJERSKA KASARNA NA ZELINJU

Gorica, aprila 1935. (Agis). — Iz Cerknega poročajo, da okrog Zelinja še vedno pripravljajo nove utrdbe in druge vojne naprave. V zadnjem času pa so začeli z zidanjem nove karabinjerske kasarne, kajti v okolici je že toliko vojnih naprav in vojnega materijala, ki potrebuje čim dalje več praznikov in stražnikov. Karabinjerji pa, ki stražijo vse te naprave, nimajo v bližini primernega stanovanja, zato so pričeli z gradnjo novega poslopja.

PRETEP MED MILIČNIKI IN VPOKLICANCI NA GORIŠKEM KOLODVORU

Gorica, aprila 1935. — (Agis). — Ko se je pred prazniki odpravljala večja grupa fantov iz Gorice in goriške okolice v Abesinijo, je prišlo na kolodvoru do razburljivih dogodkov. Fante se spremljali domačini in tudi drugi meščani, vmes pa seveda cel kordoni straž vseh vrst. Zelo se namreč bojijo, da ne bi vojaki še v zadnjem času pobegnili. Seveda ni bilo to poslavljanje brez vzklikanja in tudi prepevanja. Zato so se čutili marsikateri prenapeteži prizadete in so pričeli v svoji jezi odgovarjati, izzivati in tudi zasramovati naše fante. Vse je kazalo, da stvar ne bo iztekla mirno dokler res ni prišlo do pretepa, v katerem so jih izkupili eni kot drugi. Več izmed njih je moralo biti prepeljanih v bolnico, večini pa grozi vojaško sodišče.

Upor vojakov v Pistoji

Mladenci na poti v Abesinijo se pun-tajo.

Trst, aprila 1935 — (Agis). — »Giustizia e Libertà«, ki izhaja v Parizu je prinesla kratko vest, da se je odelek vojaštva v Pistoji, ki je bil namenjen s prihodnjo odpravo v italijanske kolonije vzhodne Afrike, nenadoma uprl. Vojaki so baje pretepli svoje častnike. Oblasti so hitro podvezle vse korake, da so upor zadušile že v kalli in nočejo izdati o teh dogodkih nikakih obvestil, ker hočejo držati vso zadevo v tajnosti. Kljub temu pa se je ta vest hitro razširila po mestu. Voditelj upora so bili takoj aretirani in zaprti ter poslani z drugimi v Afriko. Pravijo, da so tudi vojaki po drugih kasarnah zelo nedisciplinirani.

ZNANI FAŠISTIČNI PRVAK KLOFUTA NAŠE FANTE ZARADI SLOVENSKEGA PETJA

Trst, 27. aprila. — (Agis). — Kakor smo že pisali v našem listu, je bilo v zadnjem času mnogo naših fantov vpoklicanih k vojakom in bodo morali iti v italijanske kolonije Somalijo in Eritrejo. Kljub žalostnemu dejstvu, so se odpravljali z doma s tradicionalnim petjem na ustih a s prikrito žalostjo v srcih. Tako se je na tržaški postaji dne 9. tm. zjutraj nabralo precej naših fantov, ki so za slovo prepevali slovenske pesmi. V istem času se je nahajal na postaji tudi znani fašistični prvak dr. adv. Gefter-Wondrich, kateremu vsekakor ni bilo po godu slovensko petje. Pristopil je k nekemu fantu in ga dejansko napa-del ter ga oklofotal z vso brezobzirnostjo. Tudi neka zagrizena Italijanka je dala duška s tem, da je vpila, da bi mogli fašisti zopet začeti tepsti z man-ganeli in dajati ricinovo olje, kakor so to delali v prejšnjih letih. Večina pa se je zgrazala nad početjem enega glavnih fašističnih voditeljev.

PREDAVANJE O ABESINJI U TRŠČANSKOM UDRUŽENJU GLUHO-NIJEMIH

Popolo di Trieste od 18. aprila javlja, da je 14. aprila na večer u tršćanskom udruženju gluho-nijemih (»nella sede dell' Associazione San Giusto fra i sordomuti«) g. Vittorio Jeralla održao predavanje o Abesiniji. Govorio je dugo o kolonijalnoj politici Italije, o bogatstvu Abesinije, o kulturi i običajima u Abesiniji itd. »Popolo« kaže, da je predavač izazvao veliki interes mnogobrojnih gluho-nijemih, koji su bili prisutni.

ZASTITA PRAVA ČOVJEKA I ZASTITA NARODNIH MANJINA

Predavanje Andreje N. Maldelstama u Pučkom sveučilištu u Zagrebu.

Zagreb, 30 aprila. — U Pučkom sveučilištu održao je sinoć predavanje Andreja Nikolajević Maldelstam, član Instituta za međunarodno pravo u Parizu, o zaštiti prava čovjeka (La protection des droits de l'homme). Predavač je, uglavnom, iznio ove misli o tom važnom problemu:

Već u 17 i 18 vijeku postojala je regionalna zaštita vjerskih manjina, a američki i francuski ustavi su prvi naglasili stanovita prirodna prava čovjeka, dok su mnogi ugovori o miru sadržavali odredbe za vjersku slobodu stanovnika ustupljenih teritorija. Tako je Berlinski kongres 1878 nametnuo Turskoj i oslobođenim državama obavezu, da imaju poštivati vjersku slobodu, te priznati građansku i političku jednakost svima podanicima. Ali sve te zaštite su imale regionalni karakter.

Generalni karakter tog zaštiti htio je da dade Wilson, koji je tražio pravo za Društvo Naroda da intervenira u slučaju kršenja preuzetih obaveza, ali mirovni ugovori nisu uspjeli da nametnu svima državama obavezu o zaštiti manjina i zaštiti prava čovjeka uopće. Obaveze su nametnute pobijedjenim i novonastalim državama, kao i onima koje su kasnije stupile u Društvo Naroda (Albanija, Irak itd.), ali u tim obavezama se govori jedino o pravima narodnih manjina, a ne o pravima čovjeka. Na taj način, kaže predavač, podijeljen je taj problem na dvoje: pravo čovjeka uopće i pravo manjina. Zaštita prava čovjeka ušla je u neke vrste kompetenciju Instituta za međunarodno pravo, a o pravima manjina se brine Manjinski kongres (kojemu je na čelu dr. Wilfan).

Medjutim se u Društvu Naroda vodi od samog početka borba za generalizaciju zaštite manjina. Tako je 1922 primljena u Društvo Naroda rezolucija, kojom se obavezuju one države koje nisu morale primiti obavezu o zaštiti manjina, da će na svojem teritoriju primjenjivati opća načela tih ugovora, a 1930 je na poticaj Njemačke Unija društava za Ligu Naroda prihvatila predlog da se pošalje poziv svim evropskim državama neka u svoja narodna zakonodavstva unesu i formalno priznanje prava manjinskih grupa po načelima koja su iznesena u mirovnim ugovorima. Ali sve je to ostalo mrtvo slovo. Unija društava za Ligu Naroda je također u više navrata zahtijevala da se u Pakt Društva Naroda unesu odredbe o zaštiti manjina, ali to ne uspjela iz političkih razloga, jer postoje dva shvatanja o pravima države: jedno shvatanje o apsolutnom suverenitetu države, a drugo shvatanje koje pretpostavlja humanost i međunarodni mir tom apsolutnom i totalitarnom državnom suverenitetu.

Predavač iznaša razne faze te borbe; predloge Litve, Njemačke, Poljske i država koje su obavezane na zaštitu, pa se zaustavlja na lanjskom zasjedanju, gdje je Poljska predložila saziv jedne konferencije, gdje će se formulirati generalna i obavezna zaštita za sve manjine u svim evropskim državama, a kada nije uspjela ona je otklonila od sebe primljene obaveze mirovnih ugovorima. Iznaša rezoluciju Međunarodne diplomatske akademije, i spominje jedan član te rezolucije, koji glasi: »Svi građani jedne države imaju pravo na punu zaštitu života i slobode«. (Tu detaljno govori o Njemačkoj i Sovjetskoj Rusiji).

Pri koncu tumači deklaraciju Instituta za međunarodno pravo primljenu na zasjedanju u Briarcliff-Lodgeu u Americi 1929 god. koju je izradio i predložio Maldelstam (predavač). Član treći te rezolucije glasi:

— Dužnost je svake države, da prizna svakom individuumu jednako pravo da se slobodno služi po svom izboru jezikom, te da se u njemu odgaja.

Da se izbjegne izgovorima velikih država koje neće da preuzmu obavezu o zaštiti manjina izgovorom da će se tada na njihovom teritoriju stvoriti artificialne manjine koje, će ugrožavati mir, predavač naglasuje da baš ova njegova deklaracija nema u vidu ostvarivanje kakvih posebnih prava manjina. Ona tek hoće da se priznaju i zaštite prava čovjeka, a time se ujedno briše i dvo-dioća država, na one koje su nešto dužne da štite i na one koje to nisu. Tako bi se dobilo minimum za sve, t. j. generalizirala bi se zaštita prava čovjeka, a izbjeglo bi se i prigovorima o artificialnim manjinama. Ujedno treba imati na umu raspoloženje velikih država, koje neće da se juridički vežu.

Treba ustanoviti objektivna pravila za zaštitu općih čovječjih prava, jer bi inače zaštita bila iluzorna. Trebalo bi sazvat konferenciju diplomata, a pripreme za tu konferenciju da izvrše stručnjaci, jer je to pitanje vrlo važno i za unutarnji i za međunarodni mir. Nigdje se ne bi smjelo ići protiv čovjeka i protiv njegovih osnovnih prava.

Čovječanstvo se nalazi pred izborom. Izbor treba da bude: zaštita prava čovjeka u svim državama, zaključuje predavač. — (t. p.)

NAŠI U TUDINI

ZASTO SE MORAMO BRINUTI ZA JUGOSLAVENE IZVAN JUGOSLAVIJE

IZVAN JUGOSLAVIJE ŽIVI 2 MILIJUNA I 800 HILJADA JUGOSLAVENA — ISELJENICI I NARODNE MANJINE

Predavanje Milana Marjanovića

Poznati naš književnik i publicista, Milan Marjanović, bivši šef Centralnog presbira kod Pretsjedništva vlade, održao je prije par dana (30. IV.), na poziv ženske sekcije zagrebačke Jugoslovenske matice, predavanje pod naslovom »Naši u tudini«. Koliko sama tema, toliko i ličnost predavača, koji je pretsjednik u Zagrebu nedavno konstituiranog Radnog odbora za svjetsku zajednicu Jugoslavena, opravdavaju potrebu da se osvrnemo na ovo predavanje i da zabilježimo neke glavne misli i karakterističnije navode.

Naši u tudini — to su svi oni Jugoslaveni, koji u većim grupama danas žive izvan Jugoslavije. To su najprije naše narodne manjine u susjednim državama, a drugi glavni dio — to su Jugoslovenski iseljenici u Americi (sjevernoj i južnoj) i drugim kontinentima te u raznim državama Evrope. — Iako se ove dvije grupe Jugoslavena izvan Jugoslavije bitno međusobno razlikuju po svom odnosu prema materijalnoj i po problemu koji je za svaku od njih karakterističan — jedno je manjinski problem, a drugo je pitanje iseljenika — u jednom se ova dva pitanja jako dodiruju, po slabom interesu i brizi koja se poklanja kod nas pitanju Jugoslavena izvan Jugoslavije, iseljenicima kao i manjinama. Taj slab interes, gotovo bi mogli reći nehaj, očituje se kako kod javnosti tako i kod mjerodavnih krugova. Nije to naša tvrdnja; to je predavač istakao na nekoliko mjesta, ukazujući odličnim poznavanjem problema i na to kako je ovakav stav ne samo nepravedan nego upravo štetan po narodne i državne interese.

Predavač je najprije istakao da danas živi izvan granica Jugoslavije oko 2 milijuna i 800 hiljada Hrvata, Srba i Slovenaca, što čini jednu petinu (ako ne i nešto više) Jugoslavena u vlastitoj državi. To je činjenica o kojoj kod nas malo tko misli, a ipak koliko je ona značajna već na prvi mah.

Predavač zatim uglavnom kaže ovo: Imamo dvije vrste zagrančnih Jugoslavena. Prvi žive na teritoriju koji se drži naše države, geografski je taj teritorij povezan s našom zemljom. Ti su Jugoslaveni ostali izvan granica naše države ali oni su doma, na svome, oni su starosjedioci. Drugi su oni, koji su se iselili zbog zarade, da žive provizorno u nekom kraju. Prvih (manjine) imade oko 1.300.000, drugih (iseljenici) oko 1 milijun 500.000. Najveći je broj iseljenika u Sjevernoj Americi (920.000). Među te iseljenike ubrojio je predavač i naše iz Julijske Krajine, te je spomenuo, da ih imade oko 50.000, koji su se (osim u Jugoslaviju) iselili u razne države Evrope i druge krajeve svijeta.

Problem manjina, kao i problem iseljenika, nastao je predavač, je vanredno složen i različit, taj je problem delikatan, jer se radi o ljudima pod tuđim suverenitetom, a i zato što su se na svim stranama razvili nacionalizmi. Zatim predavač govori o osnovnim razlikama između manjina i iseljenika, prikazuje pozitivne i negativne strane jednog i drugog pitanja. U pitanju manjina i njihova održanja teškoća je u tom što su manjine priključene uz homogeni narod, pod njegovim su naravnim i umjetnim pritiskom, ali je prednost u tom, što je narod manjine srašten sa zemljom, drži se nje čvrsto, te je u kontinuiranoj vezi sa materom-zemljom. Iseljenici pak rastepeni su u raznim zemljama, oni su kao izgubljeni otkoči u moru tuđeg naroda, ali im je dana mogućnost organizacije i razvoja i nisu podvrgnuti umjetnom i nasilnom pritisku kao manjine.

Karakterizirajući ovako jedan i drugi problem, g. Marjanović zatim potanko govori o manjinama. No i tu pravi daljnje diferencijacije, pa govori o četiri grupe manjina. U prvu ubraja manje otkoče, naših sunarodnjaka u Rumunjskoj, Mađarskoj, Hrvata u Južnoj Italiji, u Čehoslovačkoj i oko Beča. Ova grupa nema političko značenje za naš narod; ti naši sunarodnjaci su više primjerci naše rase, našeg folkloru i imaju neke vrste reprezentativan karakter. Drukčije je s drugom grupom, sa Slovincima u Koruškoj i Hrvatima i Slovincima u Julijskoj Krajini; ove dvije velike skupine su proizvedene našeg etnografskog teritorija. One imaju važnu narodnu ulogu, jer su se očuvale kroz hiljadu i više godina, jedina pod mletačkom, druga pod german-skom navalom. Treća grupa, to su već otoci: Hrvati u Burgenlandu u Austriji, Hrvati (i nešto manje Slovenaca) u istočnoj Mađarskoj, Hrvati i Srbi u južnoj Mađarskoj, u Rumunjskoj, Srbi u Grčkoj. Ovih naših sunarodnjaka imade priličan broj, ali politički ne dolaze u obzir. Još ima četvrta grupa, a to su oni naši sunarodnjaci, koji su se naselili i ostali su u Rusiji.

Brojčano je predavač zatim dao ovu sliku: u Italiji živi 50.000 Slovenaca u kraju koji joj je prije rata pripadao, u Julijskoj Krajini Hrvata i Slovenaca imade 650.000, u Austriji Hrvata i Slovenaca 180.000, u Mađarskoj 110.000, u Rumunjskoj 70.000, u Grčkoj 170.000, a u Rusiji 50.000. Od ovog čitavog broja, Hrvata imade 435 hiljada, a Slovenaca jedna trećina od njihovog ukupnog broja.

Koje je značenje i vrijednost tih manjina za narod u Jugoslaviji? Na to je predavač odgovorio uvjerljivim argumentima, da iz toga izvede logični zaključak, kako je dužnost Jugoslavije i Jugoslavena da se brinu za svoje sunarodnjake izvan Jugoslavije.

Prvi razlog koji za to govori je etničko - kulturni. Svaki narod mora se brinuti i za najmanje dijelove svog organizma (jer i narod je organizam); čuvajući svoje krajnje dijelove čuva svoje predstraže, čuva time pozadinu. Zakon je vitalnosti da se valja brinuti za ono što je očuvano, što je živo, da time i sredina bude zdrava a organizam neokrnjen, da bude potpun.

Drugi je razlog u tome što manjine, koje su danas kamen smutnje, mogu biti u normalnim prilikama faktor međunarodne suradnje i kopča mira.

Pitanje reciprociteta diktira nam također kao daljnji razlog brigu za naše manjine. Moramo forsirati da se izbrise razlika i nepravda među državama da su jedne obavezne da pruže manjinsku zaštitu, a druge to nisu. Po tom, današnjem stanju, dolazi kod nas do anomalije da je 6500 Talijana u Jugoslaviji međunarodno i diplomatski zaštićeno, a stoput veća skupina naših sunarodnjaka u Italiji to nije. Princip reciprociteta manjinske zaštite nama ne bi škodio, već bi bio od koristi, jer bismo se, za prava što ih pružamo manjinama u našoj državi, dovoljno regresirali pravima što bi ih stekle naše manjine izvan Jugoslavije.

Još je jedan razlog spomenuo predavač, a taj se ukratko dade ovako iz-

reći. Fašizam zabacuje načelo nacionalnosti, kao zastarjelo, ma da Italija temelji svoju egzistenciju na tom principu. Mjesto toga fašizam iznosi fikciju imperijske države ističući razloge strateškog prodiranja. Brineći se za manjine, mi radimo u isti mah na afirmaciji načela narodnosti na kojem baziramo svoju slobodu, i ujedno se borimo protiv zavojevačkog i imperijalističkog principa koji propovijeda fašizam.

Kako pomagati manjinama, o tom predavač nije govorio, ali je naglasio da je dužnost da se stvori živ interes i razumijevanje za ovo pitanje, da se pokaze jaka i odlučna volja za pomoć.

U drugom dijelu predavanja g. Marjanović je govorio o našim iseljenicima i prikazao njihovu brojčanu jakost u pojedinim krajevima svijeta. Spomenuo je političke, ekonomske i finansijske koristi koje je narod u domovini imao od iseljenika prije rata, a osobito za vrijeme rata i u prvim godinama života Jugoslavije, da na kraju naglasi kako se i pored svega toga pitanju naših iseljenika i njihovom životu ne poklanja dovoljna, gotovo nikakva pažnja.

Da prikaže potrebu brige za naše manjine i iseljeničstvo, mogao se predavač poslužiti još i primjerom ostalih naroda. Da ne spominjemo koliko brige posvećuju, iz političkih interesa, ovim pitanjima Nijemci, Talijani i dr. Može se tu istaknuti primjer Čehoslovačke, koja pokazuje sve veću brigu svojim zagrančnim sunarodnjacima. To to bi bila gotovo posebna tema, a predavač je i bez toga dao jasnu sliku problema naših u tudini i uvjerljivo iznesao razloge koji sile da im se posveti veća pažnja. Tek je šteta da predavanje nije bilo bolje posječeno. Ovakvoj propagandi za naše u tudini valjalo bi uopće dati što veći publicitet, skrbiti da se javnost zainteresira na pogodan i uspješan način. Nema sumnje da će Radni odbor za svjetsku zajednicu Jugoslavena, znati pronaći najzgodniji put i udesiti kako da popularizira svoje ciljeve kod ovdajšnje javnosti i mjerodavnih faktora i time izvrši potreban i koristan narodni posao. — (r)

EMIGRANTSKI DOM V LJUBLJANI

Odmevi socialne akcije „Tabora“

Ljubljana, 26 IV.

Čestokrat se je povdvarjalo v naši emigraciji, da mora biti osnova našega dela v najtesnejši povezanosti z reševanjem težkega in perečega problema lajšanje bede našega brezdomca. Važnost takega smotrenega dela ni treba ponovno še posebej povdvarjati. Omenimo naj le primer, ki naj služi celokupni emigraciji kot dokaz, da je tako delo ne le samo delo človeške srčne kulture, ampak tudi delo eminentne propagandne važnosti, delo tesnega medsebojnega udeleževanja, globokega razumevanja in zblizanja med nami in domačini. Ljubljanski dnevnik »Glas naroda« je objavil prejšnji teden članek, ki jasno pravi, kako domačini cenijo naše delo, kako nam pomagajo in kako z nami sočustvujejo. »Glas naroda« priobčuje pod naslovom »Emigrantski dom«:

Na Viču, na cesti na Brdo, se odpre očem ravnic, posejana z malimi hišami, ki so skromne a prikupne vzrasle na zelenih pašnikih skoro do roba rožniškega hriba. Tu stanujejo srednji in imovitejši kmetje, uradniki, ljudje, ki so svoje s težkimi žulji pridobile — prihranke naložili v lična domovanja, katera štiti iz viška cerkva na Rožniku.

Med temi hišicami, s pisanimi gredami in rožami na oknu, je daljša pritična stavba, ki spominja na naše južne hiše, na take, ki se vlečejo iz Gorice tja do Vrtojbe. Pa tudi vsa zunanost se močno odraža od okolišnih hiš. Ureditev vrta in gred z nizkimi, pletenimi ogradami, vodnjak ob hiši in zahišje — vse je svojsko in kot iz juga prenešeno in z okusom vsajeno v oddaljeno predmetno idilo.

Kolikor ljudi, toliko usod, toliko težkih romanov in žalostnih tragedij je združenih pod to gostoljubno streho, kjer gospodarji in ureja življenje kot skrbni oče, upravnik prenočišča, učitelj Bensa.

Prenočišče društva »Tabor« ima danes že svojo zgodovino. V letu 1932, ko je postal dotok ubežnikov iz Primorja vedno večji in večji, je društvo »Tabor« vzelo v najem večjo sobo v Kolizejski ulici v Trnovem, kjer je uredilo zasilno prenočišče za 11 ljudi. Pri ureditvi tega prvega prenočišča je priskočil društvu na pomoč v največji meri mestni stavbenik g. Emil Tomazič, ki je prispeval vse potrebno za ureditev sobe. Vendar se je kmalu izkazalo, da je to prenočišče premajhno, in članstvo je začelo razmišljati o lastni stavbi. Nekaj denarja je društvo že imelo, 10.000

Din je dobilo v dar o priliki proslave 60-letnice primorskih veteranov g. Maše Gromove in načelnika g. Iva Sancina. To je bil temeljni kapital. Tedaj je razpisalo društvo še brezobrestno posojilo v znesku 10.000 Din, ki je bilo kmalu vplačano. Koncem oktobra so zapele lopate in v najhujšem deževju so neumorni člani »Tabora« z odborom na čelu pričeli z gradnjo lastnega doma, ki je bil v pičlih dveh mesecih že pod streho in za silo tako urejen, da so v enem prostoru ljudje že lahko prenočevali. Delo ne bi šlo tako hitro od rok, če bi ne priskočili društvu na pomoč skoro vsi ljubljanski podjetniki, ki so se iskazali res mecenško. A vsi ti mecenji imajo danes doživeti svoje zadoščeno. V veliki dvorani, kjer je nekaj nad 50 postelj, je prenočilo nad 12.890 brezdomcev, ki bi sicer težko kje našli streho. Večina njih je prejemala tudi brezplačno hrano. Samo letošnje zimo so najbednejši prenočevalci prejeli 14.056 obedov.

Poleg velike spalnice ima dom še dva večja prostora. V enem je urejena delavnica, kjer prenočevalci mizarijo, krpajo čevlje in za silo krojačijo. V drugem je pa bolniška soba, ki je tudi vedno polna. V kletnih prostorih je velika kuhinja in shramba ter drvarnica.

V prisilnem brezdelju žive in delajo zase in za društvo. Sem in tja se enemu ali drugemu posreči da za dan ali dva najde pri kakem bližnjem kmetu začasno delo, ali pri kakem vrtnarju ali zidarju. Zvečer pa hodijo na društvene sestanke, na predavanja in k pevskim vajam; saj so ravno ti brezdomci steber pevskega društva »Tabor«, ki si je pod spretnim vodstvom svojega pevovodje, prosvetnega referenta pri kralj. banski upravi v Ljubljani gosp. Franca Venturinja, pridobil lep sloves in zasluženo priznanje našega tiska in naše javnosti.

Ljudje v okolici imajo naše brezdomce radi. Vsaj zatrjevali so mi tako. In zaupajo jim, ker so pridni in pošteni fantje, dobri dečki, ki niso po svoji krivdi zašli v današnji položaj. In njihovo pesem imajo radi; pesem veselo in poskočno — a žalost obenem.

Sedaj se pripravljajo, da poromajo na Oplenac, da se poklonijo na grobu Viteškega Kralja Aleksandra I. Zedinitelja, da mu mesto rož na grob prineso tržaško in istrsko narodno pesem.

Pesem junaštva, tuge in trpljenja, pesem neomajnega hrepenenja in upanja.

PROPAGANDNA TURNEJA NAŠIH SREDNJOŠKOLACA

USPJELE AKADEMIJE U BEOGRADU, NIŠU I SKOPLJU — ISTARKE NARODNE PJE-SME I »BALUN« POBUĐJUJU ODUŠEVLENJE — BRATIMLJENJE NAŠE I JUŽNO-SRBI-JANSKE OMLADINE

Zagreb, 30 aprila. — Jednu od najvećih i najvažnijih ovogodišnjih akcija emigracije izvršili su ovih dana naši srednjoškolski — pitomci Istarskog dječakog internata u Zagrebu. Oni su poduzeli propagandnu turneju po južnim krajevima, koja je odlično uspje-la. Nekoliko mjeseci su se spremali za taj zadatak, pod vodstvom svojih odgo-jitelja u internatu i uz pomoć stručnja-ka, tako da su uspjeli da spremne bogat i raznolik program. Imali su namjeru da iđu u Brod, Novi Sad, Beograd, Niš, Skoplje i još neke manje gradove Mo-ravske i Vardarske banovine, ali su u zadnji čas morali odustati od puta u Brod i Novi Sad kao i u neka manja mjesta (ne svojom krivnjom), premda su naši emigranti bili spremni sve po-trebno za doček i uspjeh akademije u tim gradovima.

Program koji su izvodili na toj tur-neji bio je sljedeći:

1. Državna himna, (Pjeva dječki zbor internata).
2. Jos. A. Kraljić: »Naš pozdrav«, (Deklamacija).
3. M. Janković: »Dalmatinski šajkaš«, (Ritmicka vježba — izvodi žensko odjeljenje).
4. Drago Gervais: »Moja zemlja«, (Deklamacija).
5. Bukac-Sladek: »Petarica«, (Skupinske proste vježbe — izvodi muško odjeljenje).
6. Bačić Bož: »Otkus simboličkih vježbi sa is-tarskim narodnim motivima«, (Izvodi žensko odjeljenje).
7. Rikard Katalinić-Jeretov: »Slobodnoj braći«, (Deklamacija).
8. Mladen Pozaj: »Svatovske pjesme iz okolica Zagreba«, (Izvodi pjevački zbor dječakog in-ternata).
9. Boris Papanđopulo: a) »Doleteli su sivi sokol«, b) »Dafino vino crveno«, (Izvodi dječki pje-vaćki zbor).
10. Vladimir Nazor: »Pjesmo istarskog prognan-ka«, (Deklamacija).
11. Antun Bačić: Simbolička vježba s pjevanjem, (Izvodi muško i žensko odjeljenje).
12. Istarske narodne pjesme, (Originalna izvedba u dva glasa).
13. M. Boras: »Morje adrijsko«, (Vježba veslima, izvodi pitomci i pitomice internata).
14. Maretić-Ronjgov: a) »Ptičji glas«, b) »Uspa-vanka«, c) »Zvane Sopac«, (Recitacija) (Pjeva Mate Balota: »Moć otac«, (Recitacija) (Pjeva dječki zbor internata).
15. Mate Balota: »Moć otac«, (Recitacija).
16. Niko Brkić: »Vježba puškama«, (Izvodi muško odjeljenje).
17. Istarski narodni ples uz pratnju »sopila«, Svi-razu gg. Fugošić i Trubić sa Krka.
18. M. Brajša-Rasau: »Predobri Bože«, (Istarska himna — pjeva dječki zbor internata).

18. o. m. j. jutro otišli su iz Zagreba svi pitomci i pitomice otpraćeni do sta-nice od pretstavnik društva »Istra« i »Jugoslovenske Matice«. U Beogradu je našim srednjoškolicima bio priredjen sr-dačan doček. Pretstavnica »Kola srpskih sestara« gospodja generala Pešića odr-žala je našim srednjoškolicima toplu do-brodošlicu na čemu joj je u ime djaka zahvalio direktor internata. Dočeku je bio prisutan pretsjednik Saveza dr. I. M. Čok, pretsjednik beogradskog društva »Istra, Trst, Gorica« arh. A. Lorenčin i mnogobrojni emigranti, tako da je pe-ron bio pun.

Dan prije toga je beogradska »Poli-tika« donijela opširan članak o istar-skim muzičkim instrumentima sopila-ma, tako da je za akademiju vladao interes. Akademija je održana u »Ru-skom domu« pred punom salom. Poje-dine točke bile su izvodjene odlično, a publika ih je primala sve većim oduše-vljenjem. Nakon otpjevanje drž. himne upravnik internata prikazao je ukratko nacionalnu svrhu turneje. Od točke do točke entuzijazam je sve više rasao. Ali vrhunac entuzijazma pobudilo je dvo-glasno pjevanje istarskih narodnih pje-sama, a kad su se na pozornici pojavili sopci (svirači), vodeći plesače u istar-skim narodnim nošnjama, dvoranom se prolamalo urnebesno klicanje i pljeska-nje. Narodni istarski ples (kolo), pobu-dio je toliki interes da su se za nj za-interesirali stručnjaci, te će tom plesu biti posvećeno posebno poglavlje u dru-gom dijelu knjige »Narodne igre«, što je izdaju gdje Ljubica i Danica S. Jan-kovićeve.

Akademija je dakle postigla potpuni uspjeh. Beogradsko »Vreme« pisalo je o toj akademiji vrlo laskavo.

Sljedećeg dana su pitomci otišli na Oplenac. Tu su na grobu blagopokojnog Kralja-Ujedinitelja zapalili voštanicu i položili lovor-vijenac. Jedna učenica i direktor održali su komemorativne go-vore. Čuvar crkve na Oplencu je iza to-ga izjavio da još nije vidio tako dirljivog i uzbuđujućeg posjeta kao što je bio taj posjet istarske srednjoškolske omladine. — Sa Oplenca su se vratili natrag u Zagreb oni pitomci i pitomice, koji nisu sudjelovali na akademiji, a ostali, njih osamdesetak na broju, pro-dužili su za Niš i Skoplje.

Na niškoj stanici dočekali su ih naši emigranti na čelu sa g. drom Buncom, pretsjednikom udruženja »Trst-Gorica-Istra«, zatim g. Fabijančićem i Žgurom. Pored njih moglo se na stanici vidjeti i pretstavnik sokola i svih srednjih škola. Potrebno je istaknuti odličnu or-ganiziranost i agilnost tog našeg udru-ženja, koje je uložilo sve svoje snage da našoj omladini bude boravak u Nišu što ugodniji. Na svakom koraku bili su istarski djaci predmet naročite pažnje. Sama akademija davana je u »So-kolskom domu«. Golema dvorana, koja

može da primi nekoliko stotina ljudi, skoro je bila premalena. Akademiju su posjetili svi odličnici na čelu sa banom Moravske banovine g. Dobricom Mat-kovićem, načelnikom grada Niša i biv-šim ministrom g. Dragišom Cvetković-em, komandantom mjesta g. Josifom Kostićem i drugim odličnicima. Sve toč-ke akademije izvedene su na opće zado-voljstvo.

Ban Moravske banovine i pretsjednik općine primili su direktora internata u posebnu audijenciju i interesirali su se za rad i prilike naše omladine.

Vrhunac je postigla ta turneja u Skoplju, po dočeku i po uspjehu. Doček na stanici je bio imponantan. Masa gra-djanstva sa sokolskom glazbom, sred-njoškolski, pretstavnik svih skopskih društava (Kolo srpskih sestara, sokoli, akademici, Narodna obrana, pjevačka društva, ženska društva Kneginje Lju-bice i Kneginje Zorke itd.) dočekali su našu omladinu, a potpretsjednik općine g. prof. Obradović pozdravio je naše srednjoškolce u ime grada. Nato se for-mirala povorka na čelu sa sokolskom glazbom i otpratila je djake u konači-šte — internat Učiteljske škole. Pločni-ci i prozori su bili krcati gradjanstva, koje je srdačno pozdravljalo našu omla-dinu.

U nedjelju poslije podne su održali akademiju za skopske djake u Sokol-skom domu-Matica. Prisustvovalo je oko hiljadu sokola i školske djece. Na koncu je oduševljena skopska omladina provalila na pozornicu i u garderobe, te je nastalo međusobno grljenje i bratimljenje. To je bio najdirljiviji momenat — to bratimljenje istarske djece sa dječom Južne Srbije, a simbolično zna-čenje tog bratimljenja podvukao je u svom govoru na akademiji i starješina Sokolskog društva-Matice g. Drag. Vu-ličević.

U ponedjeljak navečom priredjena je ista akademija u Narodnom pozorištu. Akademiju su posjetili svi odličnici gra-da, a pozorište je bilo izvanredno po-sjećeno, tako da su bila zauzeta i sva mesta na galeriji, piše skopski list »Vardar«, a drugi skopski list »Skopski glasnik« kaže u dugom prikazu i ovo: »Sve tačke akademije, od najobitnijih re-citacija, simboličnih vežbi i originalnih istarskih narodnih pesama u dva glasa, pa do istarskog narodnog plesa uz prat-nju sopila (zurla) i pesama dječakog hora bile su izvedene najpreciznije i do najstirnijih pojedinosti. Skoro sve tačke su se morale ponavljati.«

Odlazak iz Skoplja je bio za našu djecu uzbuđljiv. Otpratili su ih na sta-

nicu skopski srednjoškolski novostečeni prijatelji, pretstavnik društava i naši emigranti. Na stanici je bilo i scena ljubljenja i grljenja, takove su simpati-je naša djeca zadobila u Skoplju.

Na povratku u Beogradu priredilo je Kolo srpskih sestara u svojem domu čajanku našim djacima. Toj čajanci su prisustvovali i pretstavnici naše emigra-cije, dr. Čok, arh. Lorenčin, Mororovi-čić, dr. Brnčić i drugi. Gospodja Pešić je u ime Kola srpskih sestara toplo poz-dravila goste, a i ostale gospodje su sa najvećom pažnjom i ljubavlju doče-kale i primile našu djecu. — Nakon čaj-anke otpratili su ih članovi društva »Istra-Trst-Gorica« na stanicu.

Pri koncu bi trebalo napomenuti da su na toj turneji sudjelovali i stručnja-ci za pojedine tačke programa, koji su uložili sav trud i ljubav da akademija čim bolje uspije. Tako je gosp. Ive Je-lenović uvježbao »balun«, gg. Vinko Trubić i Roko Fugošić sa Krka su svi-rali u sopile, muške gimnastičke vježbe su uvježbali gg. Brkić i Štromar, a žen-ske gdje Zlata Čulinović, prof. Gortan je vodio dječki zbor, a na klaviru je pratio Stanko Klinčić. Nadzor i vodstvo je bilo u rukama direktora internata g. prof. Josipa Demarina, a režiju i eko-nomiju je vodio g. Ljubo Čargo. Do Oplenca je sa djacima bio šef srednje nastave u Savskoj banovini g. Dragutin Perc, član kuratorija internata i g. Ivan Stari, pretsjednik društva »Istra« u Za-grebu.

Na početku ovog prikaza smo istak-nuli da je ova turneja naše srednjoškol-ske omladine jedna od najvećih i naj-važnijih ovogodišnjih akcija naše emi-gracije. Ova turneja je dokazala da se našom propagandom može najuspješni-je prodirjeti baš ovakvim načinom. Tamo gdje je nemoguće ili vrlo teško iznašati u uobičajenoj formi naše pita-nje, tamo je moguća uspješna propa-ganda na ovoj bazi. Dođeci i govori u Beogradu, Nišu, a naročito u Skoplju, dokazuju nam da je naša omladina iz-vršila odlično jedan težak zadatak: da je popularizirala i stekla simpatije za naš pokret u krajevima gdje je radi udaljenosti i drugih prilika bilo to naj-teže. A bratimljenje Južnosrbijanske i naše omladine ukazuje nam na put, ko-jim bi trebalo ići u zadobijanju jugo-slovenske omladine za naše ideje i ci-ljeve.

Naša je omladina izvršila dostojno svoj zadatak, zadatak kojega si možda nije potpuno svjesna i čiju važnost još možda ne uočava potpuno, a emigracija joj mora biti zahvalna za taj njezin rad. (t. p.)

Naša kulturna kronika

ISTARSKI NARODNI PLES „BALUN“ u muzičkoj reviji „Sklad“

Na jednoj ovogodišnjoj zabavi u Za-grebu (H. K. D. Napredak, 2. II. u Glazbenom zavodu) izveden je istarski narodni ples »balun«, o čemu je »Istra« jednom već pisala. Sada spominjemo da je poznata smotra »Sklade« koju izdaje zadruga t. zv. nezavisnih kompozitora SKLAD, u svom posljednjem broju (si-ječan-j-veljača), koji je izašao pred kratko vrijeme donijela opis ovog plesa i potrebne bilješke o balunu i istarskoj narodnoj nošnji. Podatke o balunu i no-šnjama napisao je Ernest Radetić, ured-nik »Malog Istranina«.

Revija »Sklad« donosi u istom broju i dionice Slavka Zlatića, koji je skladao »balun« popratnu glazbu. Uz Radeti-ćev članak nalaze se slike i crteži sa potrebnim uputama kako se balun pleše i o svim figurama koje se u plesu izvo-de. Po svemu što je iznešeno u reviji, ne će biti teško naučiti i uvježbati ovaj naš karakteristični i slikoviti istarski ples, koji će namamo se postati tako ne samo pristupačan već i poznat i izvan Zagreba, kao što je popularan i omi-ljen među Istranima. — (r.)

NAŠI U OMLADINSKOJ MUZICI

O Matetićevim kompozicijama
U zadnjem trobroju revijalne zbirke omladinske muzike »Grica«, koju ure-djuje i izdaje u Zagrebu naš Srećko Kumar, objavio je Matetić-Ronjgov is-tarske narodne pjesme Crčak, Kos, Ivan Gerbec je dao šest priloga, a N. N. piše o kompozicijama I. Matetića-Ronjgova.

ISTARKE PUČKE POPIJEVKE U IZ-VEDBI PODMLATKA JADRANSKE STRAŽE IZ SPLITA

Podmladak Jadranske Straže Sred-nje tehničke, Muške i Ženske zanatske škole iz Splita priredio je u aprilu tur-neju po Jugoslaviji. Na toj turneji se izvodio muzički program, a na progra-mu su bile i četiri pučke popijeveke iz Istre, i to: Doleteli tičica, Popuhnul je tihi vetar, Vrbniče nad morem i Maj-

ka Maru i bije i kara. Te pjesme je iz-veo muški zbor. Vodja puta je bio prof. Stjepan Roca iz Splita.

FRANCE BEVK I BAMBIČ U »MLADINSKOJ MATICI«

U redovnim ovogodišnjim publikaci-jama »Mladinske matice« izići će pri-povijest Franceta Bevka »Pastirci« i sli-kovnica u bojama Bambičeva »Čudovi-te prigode mladega Pasjeglava«.

SABRANA DJELA IVANA PREGELJA

Izišao je zadnji svezak Pregeljevih sabranih djela u izdanju Jugoslovenske knjigarnice u Ljubljani, pod naslovom: »Otroci sonca«. To je trilogija, koja se sastoji od male novele »V Sopotih«, ko-ja je izišla lanjske godine u Domu i Svetu, novele »Helen«, koja je bila štampana 1919 i »Slavice«, štampane pod naslovom »Glorisa« u Mladiki 1920 u Gorici.

Pregelj je te tri novele nanovo pre-radio i tako im dao pečat svoga najno-vijeg stvaranja, a ujedno je nadodao vezu, koja od sve tri novele pravi jednu cjelinu, te se na taj način ova konačna redakcija djela dosta razlikuje od prve.

NOVO DJELO FRANCETA BEVKA

Ovih dana je izišla u izdanju Mo-horjeve knjižnice u Celju novela Fran-ceta Bevka. »Huda ura«. Knjiga obasi-že 176 stranica.

Bevk i tu obraduje seljački život i to strast seljakovu za zemljom. Kri-tika se dobro izražava o tom djelu na-šeg najplodnijeg pisca i naglašava da su likovi i karakteri plastični, živi i pri-kazani na zanimljiv i umjetnički način.

VIDEM I GORIČKA U TALIJANSKOM ROMANU

Talijanska štampa javlja, da je ovo-godišnju nagradu »Bagutta« za najbolji talijanski roman podijeljen poznatom fašističkom ramanopiscu Emiliju Gaddi, za njegov roman »Il castello di Udine«. Pisac u tom romanu opisuje doživljaje u ratovanju po Furlaniji i Goričkoj.

DESANKA MAKSIMOVIĆ O GERVAISOVIM STIHOVIMA

U 22 broju od 13 aprila beogradskog literarnog lista »Ideje« piše poznata književnica Desanka Maksimović o »Čakavskim stihovima« Draga Gervaisa, ci-tira nekoliko pjesama iz te zbirke, a iz-medju njih veli, uz ostalo, ovo:

»Pre nego što počne čitati, čovek bi po naslovu knjige pomislio da će unutra naći pesme slične trubadurskim, pomalo hladne, sa velom prošlosti, daleko od ži-vota. Pesnik je međutim umeo da da ovom starom naređu toliko svežine pe-vajući o ljudima što sad žive o svom rodnom kraju, slikajući pejzaž u kom je proveo detinjstvo. U tim stihovima nema preteških ukrasa, ni složenosti i svesno-sti kakva se javila kad je poezija, kako se to obično kaže, bila na svom vrhun-cu, lepota ovih malih pesama je u nji-hovoj jednostavnosti, naivnosti, vrlo raznolikom, živom ritmu, najzad u neče-mu što se ne bi moglo analizirati. One liče najviše, ako bi htelo da se upore-duje, na pesme naših romantičara.«

Kao u Domjanićevim kajkavskim sti-hovima ima i ovdje nečeg prisnog i do-maćeg, bliskog svakodnevnom životu, osveženog humorom. Kako se, uostalom, i može drukčije pevati na naređu koje nas toliko veže sa detinjstvom, sa oči-nskim krovom, sa simpatično-smešnim prilikama rodnog sela ili varošice. Čim progovori ovim naređem pesnik mora da se seti Triju novica (bakica), koje pred kućom kritikuju ceo svet, »od osme do polna«.

Pored toga što ova knjiga privlači svojom jednostavnošću, iskrenošću, me-lodijom u pesmu stavljene čakavštine, ona može da bude i korisno štivo po našim gimnazijama. Nešto što je učenici-ma naših krajeva sasvim apstraktno, što im pretstavlja samo izvesno mrtvo gramatičko pravilo, postalo bi sasvim blisko i razumljivo, kad bi ove stihove pročitali. Na najprikladniji način bi mogli naučiti nekoliko glavnih osobina ovog naređa, mogli bi unekoliko ući i u akcenat ovog govora, jer su sve pesme akcen-tovane. Pored toga su snabdvene i ob-jašnjenjem nepoznatih i retkih reči i izraza.«

POLEMIKA OKO ČAKAVŠTINE

Polemika o čakavštini, koja je bila pobudjena pojavom Gervaisovih »Čakavskih stihova«, traje još i dalje. Ta se polemika uglavnom vodi u zagrebač-kom »Obzoru«. Registrirat ćemo samo 4 članka o tom predmetu.

U »Obzoru« od 23 III replicira Fran-jo Pavešić na članak Vladimira Nazora i tvrdi da čakavština ne izumi-re, nego da se oporavlja, dok Ive Je-lenović tvrdi 11 IV da čakavsko narječje rapidno propada i za to iznaša dokaze, po kojima se vidi da je baš u zadnje vrijeme potpuno nestalo mnogo starih riječi i oblika iz čakavštine. I. Balentović hoće (18 IV) da tu pole-miku o čakavštini svede na pravu mje-ru i veli:

»Ako do sada nijesmo imali književ-noga produkta u čakavskom narječju, a tek sada smo ga dobili, znači da se je čakavština — živeći do sada, pa će valj-da i od sada — u tom književnom obli-ku tek rodila i da će u književnosti ži-vjeti upravo dotle, sve dok se nadje lju-di koji će u čakavskom dijalektu stvara-ti književna djela«. — On dijeli čakav-štinu na književnu i seljačku i upre-djuje čakavske pjesnike sa Galovićem i Domjanićem.

Dr. Krunoslav Bego piše 20 aprila, takodjer u »Obzoru«, o tom pita-nju i dokazuje da čakavština pretsta-vlja dragocjeno blago. On je za obnovu čakavske tradicije t. j. za popularisanje naših starih književnih djela u čakav-štini i predlaže popularna izdanja Hek-torovića, Lucića i drugih.

JEDNA NEUGODNA POGREŠKA

Pjesmu »Uskrnom lahoru« napisao je Ante Dukić

U uskrtnom broju našeg lista dogo-dila se jedna vrlo neugodna pogreška: ispod pjesme na drugoj strani pod na-slovom »Uskrtnom lahoru« ispao je pot-pis autora. To je opaženo, kad se već iz tehničkih razloga nije moglo popraviti. Pjesmu je napisao naš poznati pjesnik Ante Dukić, čija poezija izazivlje često pažnju i u inostranstvu te doživljava prevode na razne jezike. Tim nam je vi-še bilo žao što se pogreška dogodila, jer je ta pjesma jedna od najboljih nje-govih pjesama i veoma je karakteristična za fizionomiju pjesnika Dukića, naroči-to zbog vanredne mladenačke svežine i poleta.

PREDAVANJE DRAGOVANA ŠEPIĆA O MANJINAMA

U petak 3 o. m. j. u 6 sati naveče odr-žat će Dragovan Šepić predavanje o ne-zastućenim manjinama u Carnegievom klubu, u Ekonomskoj komercijalnoj vi-sokoj školi u Zvonimirovoj ulici. Ulaz slobodan i besplatan.

JUGOSLOVENSKOJ MATICI U ZAGREBU

da počaste uspomenu blagopokojnog univ. prof. zosp. Gjirice Gjorgjevića iz Beo-grada poklonili su gg. Mary i Makso Antić iznos od 150 dinara. — Plemenitim dar-vateljima, koji se u svakoj prigodi sjećaju Jugoslovenske Matice, zahvaljuje se Odbor.

SVI U PROLJEĆE SA NOVIM CIPELAMA *Bata*

45.-

Vel. 9-11½

Jaki boks sa gumenim djonom, za žvahnne dečake.

59.-

Vel. 9-11½

Od najboljeg boksa, sa kožnim djonom, ukrašena bušenjem.

59.-

Vel. 9-11½

Od telećeg boksa, sa kožnim djonom.

59

Vel. 3-8

Od crnog boksa, sa gumenim djonom.

79.-

Vel. 3-8

Od crnog ili žutog telećeg boksa, sa kožnim djonom, za svakodnevnu upotrebu.

99

Vel. 3-8

Od braun boksa, ukrašena sa presovanom kožom. Za sportske korišćenje.

79.-

Vel. 6-12

Od smeđek ili crnog boksa, gumeni djon. Jako izdržljive.

99

Vel. 6-12

Od smeđek ili crnog boksa, kožni djon, ukrašena bušenjem.

129

Vel. 6-12

Od smeđek telećeg boksa, sportskog oblika.

39.-

Vel. 9-11½

Od izdržljive masne kože sa gumenim djonom.

129

Vel. 3-8

Od huntingcalfa sa kožnom podpeticom, ukrašena bušenjem. Poslednja novost.

99.-

Vel. 6-12

Od crnog boksa sa gumenim djonom.

DARIVANJE EMIGRANTSKE DJECE U OSIJEKU I ADOLFOVCU

»Istra« u Osijeku, da djeci siromašnih i nezaposlenih emigranata u Osijeku i Adolfovcu priredi uskršnje veselje, organizovala je uskršnje darivanje emigrantske djece da i ona osjete svjetle praznike Kristova Uskršnja. Naša tajnica i pročelnica ženske sekcije gđica Marija Rupnikova sakupila je medju bolje stojećim emigrantskim obiteljima i medju našim prijateljima mnogo šarenih uskršnjih jaja, kolača i drugoga.

Razdijelila sve to u ukusne kesice sa natpisima »Sretan Uskrš« — »Istra Osijek«. Na uskršnji ponedjeljak prije podne sakupila su se osječka djeca u društvenim prostorijama. Bio je prisutan i skoro cio odbor sa predsjednikom g. prof. Lj. Čičom na čelu. Uz prigodan nagovor djeci su podijeljeni darovi koje im je donio »Istarski zeko«. Poslije podne su vlakom sa tri košare pune darova otputovali u obližnji Adolfovac predsjednik g. prof. Lj. Čič, tajnik gđica M. Rupnik i odbornik g. A. Gruden. Njima se je pridružila i darežljiva osječanka gđja Zlata Pavšić.

U Adolfovcu dočekani od emigranata krenuli su u dvorište našega odbornika g. A. Šergo gdje su se počela sakupljati emigrantska djeca čuvši da su došli njihovi stari znanci iz Osijeka. Uskoro je dvorište vrvilo od jece koja su vesela i razgovorna došla u pratnji svojih majki i sestara. Djeca, oko 40 na broju jedra i zdrava, ali bijedno obučena, veselila su se uskršnjim darovima koji su im uz prigodan nagovor podijeljena. Evocirana su sjećanja na rodni kraj. Ima ih koji su tek nedavno došla amo, pa su im sjećanja na Istru još živa. Veselju nije bilo kraja.

Poslije fotografiranja Osječani su praćeni daleko od naše djece pješice su vratili u Osijek.

IZ DRUŠTVA »ISTRA« U ZAGREBU

GLAVNI ČLANSKI SASTANAK PJEVAČKOG ZBORA

održat će se u srijedu 22 maja o. g. u 8 sati navečer u dvorani gdje se održavaju pjevačke probe. Dnevni red je ovaj: 1. Pozdrav pročelnika. 2. Izvještaj tajnika. 3. Izvještaj blagajnika. 4. Izvještaj arhivara. 5. Biranje novog poslovnog odbora, i 6. Eventualije. Pozivaju se članovi pjevačkog zbora da prisustvuju ovom glavnom godišnjem sastanku.

Odbor.

POZIV PJEVAČIMA

Pozivaju se pjevači pjevačkog zbora društva »Istra« u Zagrebu, da opet redovito dolaze na pjevačke pokuse radi skroga nastupa. Pokusi se drže kao i prije, ponedjeljkom i srijedom od 8-10 sati naveče. — Tajnik.

»Sočani« v Celju so zborovali

Celje dne 23 aprila 1935.

V nedjelju 14 aprila, ob 16. uri popodne se je vršil v mali dvorani Celjskega doma občni zbor društva »Soča« v Celju. Udeležilo se ga je poleg 180 članov in članic, tudi vladni svetnik g. Emilijan Lilek, dalje delegat »Soče-malice« v Ljubljani g. Urbančič, delegat društva »Nanos« v Mariboru g. Ziberna in delegat Kluba koroških Slovencev v Celju g. Vodušek. Vsi so pozdravili v lepih in bodrilnih besedah občni zbor in na uspešnih čestitah.

Tov. predsednik se je ob otvoritvi spomnil tragične smrti naših mučenikov in 7 umrlih članov (Alojz Baldasin, Ivan Rebek, Zmagoslav Bevc, Cvetko Kovač, Miroslav Krajnc, Josip Segulin, Ignac Gregorčič), katerih spomin so vsi navzoči počastili s trikratnim vzklikom: »Slava«. Nadalje je tov. predsednik razvil celoten program emigracije in očitno uspešno delo društva.

Tov. tajnik je poročal v izčrpnem referatu o delovanju društva ki je bilo vseskozi aktivno in vzorno, da je imela uprava 30 seč in 1 žalno sejo za blagopokojnim kraljem; društvo šteje danes okoli 380 članov. Tov. blagajnik je podal svoje poročilo, in izkazalo se je, da je bil prav dober gospodar in da je vodil blagajno v vzornem redu. V knjižnici, ki je poslovala enkrat tedensko, je danes 400 knjig, po katerih posega prav prično mladina.

Propagandni odsek je svojo aktivnost lepo razvil. Bil je v stalnih stikih z organizatorno-propagandnim odsekom Saveza v Ljubljani in zveznim vodstvom.

Društveni gospodar je poročal, da se je arhiv in inventar društva znatno povečal, zakar gre vsekakor zahvala društvenim dobrotnikom. Dramski in prireditveni odsek je priredil več komemoracij, pripravil je tudi Gregorčičevo akademijo in Veliko primorsko akademijo, kar pa je preprečila tragična smrt blagopokojnega vladarja.

Mladinski odsek je imel 34 sestankov s povprečno udeležbo 30. Poleg tega 4 literarne večere, 6 debatih in več komemorativnih večerov. Recitacij je bilo na sestankih 20. Izven društva so omladinici stalno obveščali članstvo v svojih nacionalnih organizacijah o aktualnih manjšinskih vprašanjih in takih predavanj je bilo dosti nad 30. Mladina je sodelovala v vseh odsekih aktivno, in je zato lahko imenujemo dušo Soče. Mladinski odsek si je uredil prav lepo čitalnico ter upravlja knjižnico in lokal. Mladina je na obnem zboru zahtevala uved stalnih mesečnih sestankov vsega članstva, da bi tako stalno bilo informirano o delu Saveza in emigracije sploh in to vsled razloga, ker starejše članstvo na sestanke mladine ne prihaja. Glede na važnost in bodočnost je načelnik ob koncu poročila zahteval za mladino mesto, ki ji pripada.

Novoustanovljeni ženski odsek se je uveljavila. Pri lanskil božičnici je pokazal svoje zmognosti in dokazal svojo nujno potrebo. Organiziral je na dan 9. aprila t. l. prodajo spominskih snakov v korist brezposelnim emigrantom in domačinom ter zelo lepo uspel družabni večer.

Socialni odsek se je boril s finančnimi težkočami, kljub temu pa je svoje nalogo rešil glede na prilike. Podrpi je veliko število revežev, a kljub temu je še dosti nepreskrbljenih sirot. Za rešitev tega vprašanja se ho morala zanimati tudi država. Socialni referent je poročal tudi o lepo uspehi božičnici, na kateri je bilo obdarenih okoli 100 revežev, domačinov in emigrantov.

Nato je načelnik mladinskega odseka podal aktualen referat o »skrivcah starejše generacije do mladine«. Poudarjal je potrebo preosnove nacionalnih organizacij, pokazal na delo, državi in narodu sovražnih organizacij. Starejša generacija se naj za mladino pobriga, naj jo primerno spoštuje in vzgaja. Referat je dosegel prijetno priznanje. Nadzorni odbor je predlagal upravno odboru in načelnikom odsekov absolutorij a pohvalo, kar je občni zbor soglasno sprejel.

Nato je tov. predsednik naslovil par toplih besed na prisotnega zgodovinarja g. Emilijana Lileka, ki si je pridobil izrednih zaslug za naš pokret, ki je v dveh svojih brošurah razkrinkal vsemu kulturnemu svetu vse trpljenje in zatiranje našega naroda. Kot je že javljano v dnevnem časopisu je bil, po navdušenih govorih delegata Soče-malice in par članov celjske Soče, izvoljen soglasno za častnega člana. G. Lilek se je za izvolitev ginjen zahvalil in objubil, da bo delal za naše brate in sestre onkraj mej vse dotle, kjer mu bo mogoče.

Pri volitvah je bil izvoljen nov odbor, v katerem je zadostno zastopana tudi mladina. Sprejetih je bilo tudi par resolucij in sicer glede socialnega fonda, in dalje proti zatiranju slovenskega in hrvatskega jezika v cerkvi.

Celjska Soča je danas močna in trdna organizacija in stoji po aktivnosti in ugledu med prvimi v Celju. — ir.

EMILIJAN LILEK — ČASTNI ČLAN CELJSKE »SOČE«.

Na zadnjem obnem zboru celjske »Soče« je bil vladni svetnik v. p. in ugledni zgodovinar g. Emilijan Lilek soglasno izvoljen njenim častnim članom. Vladni svetnik g. Lilek si je pridobil izrednih zaslug s svojimi brošurami, s katerimi je zainteresiral svet za naše brate in sestre onkraj naših mej. Redki so možje, ki bi se z vso ljubeznijo posvetili vprašanjem naših manjšin, a med temi redkimi zavzema zgodovinar g. Lilek brez dvoma prvo mesto. S poštovanjem sre vsa jugoslovanska emigracija na delo neumornega svoločnega zgodovinarja, ki ga je celjska »Soča« za njegovo zaslužno delo skromno nagradila s častnim članstvom. — ir.

NAŠI POKOJNIKI

Smrt požrtvovalne vzgojiteljice in narodne delavke

V Dekanah v Istri je na Veliko noč umrla učiteljica Angela Valentičeva, ki je zadnje čase službovala v Sramu pri Mariboru. Prepričana Jugoslovanka je vse svoje življenje in delovanje posvetila vzgoji naroda tako v šoli ko izven nje. Nekaj let je bila načelnica framskega Sokola dokler ji je zdravilje dopuščalo, a tudi zadnje čase se je še vedno marljivo udeleževala pri Jadranski straži. Pokojnica je bila rojena v Dekanah pri Kopru in je po dovršenju učiteljski maturi službovala devet let po raznih krajih Istre in v Trstu. Ko pa so začeli

premeščati naše učitelje v notranost Italije je bila tudi ona radi svoje značajnosti in narodne zavesti premeščena. Pokojnica je že več časa bolehalo in letošnjo zimo se ji je bolezen še poslabšala zato si je zaželela v rojstni kraj, da bi tam našla zdravje. A mesto tega se je zgodilo kot pravi Prešeren: »Le ena se tebi je želja spolnila, da v zemlji domačij tui truplo leži.«

Tik pred prazniki je umrla v Ljubljani ga. soproga banskega uradnika in bivšega učitelja Mermolje, Ivanka roj. Pless. Pogreba so se udeležili številni rojaki. Vsem ostalim naše iskreno sožalje.

Umrli je šolski ravnatelj Franc Strnad

Malo pred velikonočjo je umrl v Mariboru šol. ravnatelj Franc Strnad. Dosegel je visoko starost 89 let in je bil najstarejši med vpokojenim učiteljstvom v Sloveniji.

Blagi pokojnik se je rodil v Št. Vidu pri Vipavi, kjer je bil njegov oče nadučitelj. Po dovršenih šolah v Gorici je služboval kot učitelj najprej na hrv. šoli v Alturi pri Pulju, kjer se je živahno vdeleževal dela za probujo naroda. Potem je služil v Kojskem ter v Kamnjah na Goriškem, a slednjič je prišel za nadučitelja v Črniče, kjer je deloval polnih 26 let. Vsega je deloval v šoli 41 let in je bil znan kot izvrsten učitelj in dober tovariš. Mnogo je delal tudi med goriškimi Slovenci na političnem in gospodarskem polju. V svojih mlajših letih se je z vnmemo bavil z ročnim delom. Delal je krasne izdelke iz lesa in je bil večkrat odlikovan na razstavah.

Vrlemu možu časten spomin, njegovih gospe soprogi pa iskreno sožalje!

ZAHVALA »TABORA«

V počastitev spomina nepozabne in ljubljene hčerke Vike, je darovala družina Neupuhanova znesek Din 200.— društvu »Tabor« v Ljubljani. Prisrčna hvala!

U FOND »ISTRE«

Str. por. Roman Banko — Minerska Komanda — Kumbor din 10.—
Podružnica »Soča« — Murska Sobot (zbrano na društvenem zboru dne 17 IV.) din 23.—
U prošlom broju objavljeno din 37.013.60

Ukupno din 37.046.60

Gostiona Ljubljana

v ŠIBENIKU (na obali)
Izborna kuhinja, ob vsaki uri tople in nuzle jedi, prvovrstna vina, sobe za tuje, vse po najzmernejših cenah. Priporoča se cenj. izletnikom in trg. potnikom

FRANJA in ANDREJ ŽULIAN